

Memorie van Toelichting

Inhoudsopgave

- I. Algemeen deel
 1. Inleiding
 2. De inrichting en verkiezing van het kiescollege niet-ingezetenen
 - 2.1 Organisatie van de verkiezing en ondersteuning kiescollege niet-ingezetenen
 - 2.2 Ledenaantal
 - 2.3 Voorzitter en ambtelijke ondersteuning
 - 2.4 Vereisten lidmaatschap kiescollege niet-ingezetenen
 - 2.5 Onverenigbare functies bij lidmaatschap kiescollege
 - 2.6 Registratie aanduiding van politieke groepering
 - 2.7 Vergaderingen van het kiescollege
 - 2.8 Digitaal vergaderen
 3. Verkiezing van de leden van het kiescollege niet-ingezetenen
 - 3.1 Registratie kiesgerechtigheid in de permanente registratie
 - 3.2 Stemming voor het kiescollege
 - 3.3 Het geloofsbrievenonderzoek
 - 3.4 Tijdstip waarop verkiezing plaatsvindt
 - 3.5 Het centraal stembureau
 - 3.6 Het digitaal afleggen van ondersteuningsverklaringen
 - 3.7 Inleveren kandidatenlijst
 - 3.8 Waarborgsom kandidaatstelling
 - 3.9 Aanvaarden van benoeming door leden van kiescollege
 4. De verkiezing van de leden van de Eerste Kamer door de leden van het kiescollege niet-ingezetenen
 - 4.1 De stemming
 - 4.2 Het verlenen van een volmacht langs elektronische weg
 - 4.3 Stemwaarde kiescollege
 5. Financiële aspecten
- II. Artikelsgewijs deel

I. ALGEMEEN DEEL

1. Inleiding

Dit wetsvoorstel geeft uitvoering aan de voorgestelde grondwetswijziging strekkende tot het opnemen van een bepaling over een door niet-ingezetenen gekozen kiescollege voor de verkiezing van de Eerste Kamer der Staten-Generaal (hierna: de grondwetswijziging).¹ Ingevolge de Grondwet worden de leden van de Eerste Kamer gekozen door de leden van de provinciale staten en de leden van de kiescolleges van de Caribische openbare lichamen. Naar aanleiding van vragen uit de Tweede Kamer in 2014 heeft het kabinet gekeken naar mogelijkheden om niet-ingezetenen invloed te geven op de samenstelling van de Eerste Kamer. Bij brief van 22 februari 2019 zijn beide Kamers geïnformeerd over drie mogelijkheden.² Conclusie van deze brief is dat het instellen van een kiescollege de beste optie is.

De voorgestelde grondwetswijziging regelt dat de leden van de Eerste Kamer mede worden gekozen door de leden van een door niet-ingezetenen gekozen kiescollege (verder: kiescollege niet-ingezetenen). Hiermee beoogt de grondwetgever te bewerkstelligen dat niet alleen de Nederlandse ingezetenen (via de provinciale statenverkiezingen in Europees Nederland en de kiescollegeverkiezingen in Caribisch Nederland), maar ook de Nederlanders die in het buitenland wonen (Nederlandse niet-ingezetenen) invloed krijgen op de samenstelling van de Eerste Kamer. De verdere vormgeving hiervan moet bij wet in formele zin worden uitgewerkt. Dit wetsvoorstel strekt daartoe.

¹ Kamerstukken II, 2020/21, 35785.

² Kamerstukken II 2018/19, 31142, nr. 88 en Kamerstukken I 2018/19, 31142, C.

De hoofdlijnen van de vormgeving van het kiescollege niet-ingezetenen zijn aan het parlement voorgelegd.³ In het voorliggende wetsvoorstel worden deze hoofdlijnen verder uitgewerkt.

In deze uitvoeringswet wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de al bestaande regelgeving over de inrichting en verkiezing van provinciale staten en van de kiescolleges in Caribisch Nederland. Op een aantal punten is door het speciale karakter van het kiescollege een afwijkende regeling nodig.

2. De inrichting en verkiezing van het kiescollege niet-ingezetenen

2.1 Organisatie van de verkiezing en ondersteuning kiescollege niet-ingezetenen

Ingevolge de Kieswet is de gemeente Den Haag verantwoordelijk voor de organisatie van de Tweede Kamer- en Europees Parlementsverkiezingen voor niet-ingezetenen. Daarnaast is de gemeente Den Haag op grond van de Kieswet verantwoordelijk voor de permanente registratie van kiesgerechtigde niet-ingezetenen. Daarom wordt voorgesteld om ook de organisatie van de verkiezing van de leden van het kiescollege niet-ingezetenen te beleggen bij de gemeente Den Haag. Ook de ondersteuning van (de zitting van) het kiescollege wordt bij de gemeente Den Haag belegd.

Zowel juridisch als organisatorisch dient het kiescollege een vestigingslocatie te hebben. Gelet op de rol die de gemeente Den Haag zal spelen bij het faciliteren van het kiescollege niet-ingezetenen en de organisatie van de kiescollegeverkiezing, wordt het kiescollege gevestigd in de gemeente Den Haag.

2.2 Ledenaantal

Voorgesteld wordt het aantal leden van het kiescollege te baseren op het aantal kiezers in het buitenland dat is opgenomen in de permanente registratie, volgens de systematiek waarmee in artikel 8 van de Gemeentewet het aantal raadsleden is gebaseerd op het inwoneraantal. In dat artikel wordt het aantal raadsleden volgens een staffel bepaald. Over het aantal leden van het kiescollege (het zetelaantal) is advies ingewonnen bij dr. S.P. Otjes. Dit heeft geresulteerd in de rapportage *Mogelijkheden voor de stemgewichten voor het Kiescollege voor Niet-ingezetenen*.⁴ Op het punt van het aantal leden van het kiescollege neemt het kabinet het advies uit de rapportage over.

Bij het bepalen van het aantal leden van het kiescollege moet een aantal uitgangspunten in acht worden genomen. Het is van belang dat het aantal leden van het kiescollege groot genoeg is om het in de Grondwet verankerde stemgeheim te waarborgen. Verder moeten ook kandidaten van kleinere politieke groeperingen de kans hebben om gekozen te worden in het kiescollege. Aan de andere kant moet er een balans zijn tussen het aantal leden en de stemwaarde die elk lid vertegenwoordigt. Daarnaast geldt dat hoe meer leden er zijn, hoe hoger de administratieve lasten en de kosten van het kiescollege zullen zijn.

In de rapportage van dr. Otjes worden twee perspectieven besproken die kunnen dienen als handvat voor het bepalen van het aantal leden: het juridische en het sociaalwetenschappelijke perspectief.

Vanuit het juridische perspectief wordt aansluiting gezocht bij de in bestaande wetgeving voorkomende relatie tussen aantal inwoners en de grootte van een vertegenwoordigend orgaan. Zo baseert de Gemeentewet het aantal raadsleden in een gemeente op het aantal inwoners van die gemeente.⁵ Voor het kiescollege niet-ingezetenen wordt het ledenaantal vanuit dat perspectief gekoppeld aan het aantal geregistreerde kiesgerechtigden voor die verkiezing. In de permanente registratie voor kiezers buiten Nederland waren begin 2021 ruim 90.000 geregistreerde kiesgerechtigden voor de Tweede Kamerverkiezingen opgenomen. Het is niet op voorhand te zeggen hoeveel kiesgerechtigden zich voor de kiescollegeverkiezing zullen laten registreren. Als wordt uitgegaan van 90.000 geregistreerde kiesgerechtigden resulteert aansluiten bij de systematiek van de Gemeentewet in een kiescollege dat bestaat uit 37 leden. In de Gemeentewet is het minimumaantal leden van de gemeenteraad negen. Het kiescollege zal, door aan te sluiten bij de staffel uit de Gemeentewet, altijd uit ten minste negen leden bestaan. Afhankelijk van een stijging of daling van het aantal geregistreerde kiezers, kan het aantal leden in principe na elke kiescollegeverkiezing wijzigen.

³ Brief van 10 juni 2021, Kamerstukken II 2020/21, 35785, nr. 7.

⁴ Kamerstukken II 2020/21, 35785, nr. 7, bijlage.

⁵ In de Provinciewet bestaat deze relatie ook. Ingevolge art. 8, lid 1, Provinciewet wordt het aantal leden van de provinciale staten bepaald aan de hand van het aantal inwoners van die provincie.

Het sociaalwetenschappelijke perspectief baseert het aantal leden op de derdemachtswortelwet. Deze wet stelt dat de grootte van een volksvertegenwoordigend orgaan de derdemachtswortel van het aantal inwoners volgt.

Aan de uitgangspunten zoals die hiervoor zijn geformuleerd, wordt recht gedaan wanneer het aantal leden van het kiescollege stijgt met het stijgen van het aantal geregistreerde kiesgerechtigden. Daarom is gekozen voor een systematiek die dit mogelijk maakt. Hiermee wordt het aantal leden van het kiescollege benaderd vanuit het juridische perspectief zoals uiteengezet in de rapportage van dr. Otjes.

Het ledenaantal van het kiescollege zal worden bepaald vijf weken voor de dag van de stemming van de kiescollegeverkiezing op basis van het aantal geregistreerde kiesgerechtigde niet-ingezetenen op die datum. Aangezien Nederlandse niet-ingezetenen tot zes weken voor de dag van de stemming een aanvraag tot registratie voor deelname aan de verkiezing kunnen indienen en het college van burgemeester en wethouders van Den Haag uiterlijk op de zevende dag na ontvangst op de aanvraag moet hebben beslist, is op deze datum het register zo actueel mogelijk. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Den Haag verschaft het kiescollege informatie over het aantal geregistreerde kiesgerechtigden per die datum. Het college is er immers van op de hoogte hoeveel kiezers op deze datum zijn opgenomen in de permanente registratie.

Het ledenaantal speelt ook een rol bij het bepalen van de stemwaarde van het kiescollege (zie paragraaf 4.3).

2.3 Voorzitter en ambtelijke ondersteuning

Het kiescollege niet-ingezetenen moet een voorzitter hebben om de vergaderingen voor te zitten, waaronder zijn begrepen de stemming en de stemopneming voor de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer. Ook is een voorzitter nodig voor het stembureau voor de Eerste Kamerverkiezing door het kiescollege niet-ingezetenen. Bij de provinciale staten en de kiescolleges Caribisch Nederland betreft het één persoon die in beide gevallen de functie van voorzitter bekleedt: de Commissaris van de Koning (CdK) voor provinciale staten dan wel de gezaghebber voor een kiescollege Caribisch Nederland. Zij hebben geen stemrecht voor de Eerste Kamerverkiezing. In lijn hiermee ligt het voor de hand dat ook voor het kiescollege niet-ingezetenen één persoon wordt aangesteld die zowel voorzitter is van het kiescollege als voorzitter van het stembureau voor de Eerste Kamerverkiezing. Ook ligt het voor de hand om deze (combinatie van) functies neer te leggen bij een persoon die geen lid is van het kiescollege zelf, maar al wel een functie bekleedt waar het voorzitterschap op een logische manier bij aansluit. Een optie is om een CdK, bijvoorbeeld de CdK van Zuid-Holland, als voorzitter te benoemen. Het is echter de vraag of dit praktisch gezien een logische keuze is. Eén van de belangrijkste taken van de voorzitter is namelijk het voorbereiden en voorzitten van de stemming voor de Eerste Kamerverkiezing. Aangezien de stemming voor de Eerste Kamer door het kiescollege niet-ingezetenen waarschijnlijk gelijktijdig zal plaatsvinden met de stemming door provinciale staten, is iedere CdK op dat moment reeds verantwoordelijk voor het voorzitten van de stemming door de statenleden. Een logischer keuze is om die reden dat de burgemeester van Den Haag voorzitter van het kiescollege is. De burgemeester van Den Haag heeft geen stemrecht (net zo min als de CdK en de gezaghebber dat hebben) en zal dus geen invloed uitoefenen op de samenstelling van de Eerste Kamer. Aangezien de organisatie van de stemming voor het kiescollege bij de gemeente Den Haag komt te liggen, ligt het in de rede de ondersteuning van het kiescollege te beleggen bij de gemeente Den Haag. Op basis van het voorgaande wordt voorgesteld om de burgemeester van Den Haag voorzitter te maken van het kiescollege en hem ambtelijke ondersteuning te bieden vanuit de gemeente Den Haag. De ambtelijke ondersteuning zal worden verzorgd door de griffier van de gemeenteraad van Den Haag (en zijn griffie), die eveneens optreedt als griffier van het kiescollege.

2.4 Vereisten lidmaatschap kiescollege niet-ingezetenen

Aan het lidmaatschap van het kiescollege niet-ingezetenen zijn dezelfde vereisten verbonden als aan het lidmaatschap van de Tweede Kamer, met als extra het vereiste dat het lid geen ingezetene is van Nederland. Uit het vereiste van niet-ingezetenschap volgt dat het lidmaatschap van een kiescollegelid komt te vervallen indien het lid zich weer vestigt in Nederland. De voorzitter (burgemeester van Den Haag) is geen lid van het kiescollege en hoeft dus niet aan dit extra vereiste te voldoen.

2.5 Onverenigbare functies bij lidmaatschap kiescollege

Voorts zijn er functies aan te wijzen die onverenigbaar zijn met het lidmaatschap van het kiescollege. Voor zover van toepassing wordt aangesloten bij de functies die onverenigbaar zijn met het lidmaatschap van provinciale staten en het lidmaatschap van de kiescolleges Caribisch Nederland. In de praktijk zal de situatie van onverenigbare functies zich overigens niet snel voordoen, omdat de desbetreffende functionarissen (zie hieronder) in Nederland zullen wonen en dus niet voldoen aan de vereisten voor lidmaatschap van het kiescollege niet-ingezetenen. In de eerste plaats ligt het in de rede dat een minister, staatssecretaris, lid van de Raad van State, lid van de Algemene Rekenkamer, Nationale ombudsman en substituut-ombudsman geen lid kunnen zijn van het kiescollege niet-ingezetenen. De functies zijn nu al onverenigbaar met het lidmaatschap van provinciale staten en de kiescolleges Caribisch Nederland. Voor de verkiezingen van provinciale staten en de kiescolleges Caribisch Nederland is geregeld dat de zittende leden beoordelen of de verkiezing goed is verlopen en er eventueel een hertelling nodig is. Er wordt geen reden gezien om hiervan af te wijken voor de verkiezing van het kiescollege niet-ingezetenen. In lijn hiermee kunnen personen die mogelijk betrokken zijn geweest bij de organisatie van de verkiezing geen lid zijn van het kiescollege. De gemeente Den Haag zal de verkiezing organiseren. Ambtenaren aangesteld door het college van burgemeester en wethouders van Den Haag moeten in dat geval geen lid kunnen zijn van het kiescollege. Ook de burgemeester van Den Haag zelf kan geen lid van het kiescollege zijn. Lidmaatschap van het kiescollege is niet onverenigbaar met het zijn van vrijwilliger of het uitvoeren van een wettelijke taak bij de gemeente Den Haag.

2.6 Registratie aanduiding van politieke groepering

Wat betreft de registratie van de aanduiding van politieke groeperingen die willen meedoen aan de verkiezing van de leden van het kiescollege, is inhoudelijk aangesloten bij het bepaalde voor de verkiezing van provinciale staten, zoals neergelegd in de artikelen G 2 en G 4 van de Kieswet. Het voorgestelde artikel Pa 1 bepaalt dat deze artikelen van overeenkomstige toepassing zijn op de kiescollegeverkiezing. Dat betekent dat de aanduidingen die politieke groeperingen hebben geregistreerd voor de Tweede Kamerverkiezing doorwerken naar de verkiezing van de leden van het kiescollege niet-ingezetenen.

2.7 Vergaderingen van het kiescollege

Het kiescollege zal op verschillende momenten vergaderen. De belangrijkste vergadering is die waarin de stemming voor de leden van de Eerste Kamer plaatsvindt. Op de wijze van vergaderen ten behoeve van deze stemming wordt in paragraaf 4.1 nader ingegaan. Deze paragraaf behandelt de overige vergaderingen van het kiescollege. Naast de vergadering waarin de kiescollegeleden stemmen voor de Eerste Kamerverkiezing, vergadert het kiescollege niet-ingezetenen in ieder geval om te beoordelen of de kiescollegeverkiezing en de uitslagvaststelling goed zijn verlopen, om het geloofsbrievenonderzoek uit te voeren en eventueel wanneer een lid tussentijds (tijdelijk) moet worden vervangen. Aangezien de leden in het buitenland wonen, wordt het mogelijk gemaakt dat deze vergaderingen digitaal plaatsvinden, waarbij als basis wordt genomen de uitgangspunten die gelden in de "Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming provincies, gemeenten, waterschappen en openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba". Dit geldt niet voor de zitting waarbij de stemming en telling plaatsvindt voor de Eerste Kamerverkiezing (zie paragraaf 4.1).

Kandidaten ontvangen de oproep voor de vergadering per e-mail. Omdat het niet de verwachting is dat de kiescollegeleden gedurende hun zittingsperiode op vaste momenten zullen vergaderen, kan het gebeuren dat leden van het kiescollege de aankondiging van een vergadering over het hoofd zien. Ook kan de oproep onverhoopt als spam worden aangemerkt. Daarom ligt het in de rede dat de gemeente Den Haag aan de kiescollegeleden vraagt om een ontvangstbevestiging van de oproep voor een vergadering te sturen. Dat is overigens geen verplichting. Mochten er twijfels zijn of een kiescollegelid de oproep heeft ontvangen c.q. gezien dan ligt het voor de hand dat nogmaals wordt gepoogd om contact te zoeken met dit kiescollegelid.

2.8 Digitaal vergaderen

Het digitaal laten plaatsvinden van de vergaderingen betekent dat op een aantal punten moet worden afgeweken van de manier waarop de vergaderingen van bijvoorbeeld de provinciale staten zijn ingericht. Ten eerste is het essentieel dat alle leden van het kiescollege die aanwezig zijn, zichtbaar en hoorbaar zijn. Dit om de identiteit van de deelnemers te kunnen vaststellen. Daarnaast betekent deze vorm van vergaderen dat het niet mogelijk is om een schriftelijke, geheime stemming te houden tijdens de digitale vergadering. Gelet op de taak van het kiescollege niet-ingezetenen is het overigens ook niet nodig om een geheime stemming te houden tijdens een digitale vergadering. In de "Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming provincies, gemeenten, waterschappen en openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba" is wel de

mogelijkheid opgenomen om een geheime stemming te houden tijdens een digitale vergadering. In dat geval sturen de leden van het vertegenwoordigende orgaan hun stembriefje naar de griffie of brengen dit zelf langs. Aangezien de kiescollegeleden in het buitenland wonen ligt een vergelijkbare constructie niet in de rede, temeer nu er voor het kiescollege geen noodzaak bestaat om schriftelijk te stemmen.

Uiteraard is er tijdens de fysieke vergadering waarin de leden van de Eerste Kamer worden gekozen door de leden van het kiescollege wel sprake van een geheime stemming.

De vergaderingen van het kiescollege zijn, net als die van andere vertegenwoordigende organen, openbaar en daardoor moeten geïnteresseerden de zitting kunnen volgen, en wel op afstand door middel van een live-verbinding. Het is voor niet-leden van het kiescollege niet mogelijk om in te spreken bij vergaderingen, zoals de Gemeentewet bijvoorbeeld wel mogelijk maakt. Het inspreken door burgers op grond van de Gemeentewet gebeurt enkel in het kader van beleidsvorming. Daarvan is bij het kiescollege geen sprake. Om die reden is het niet nodig om deze mogelijkheid te creëren.

3. Verkiezing van de leden van het kiescollege niet-ingezetenen

3.1 Registratie kiesgerechtigdheid in de permanente registratie

Net als voor de Tweede Kamer- en Europees Parlementsverkiezingen zullen kiezers buiten Nederland zich moeten registreren om te kunnen stemmen voor de verkiezingen van het kiescollege niet-ingezetenen. Voor kiezers buiten Nederland bestaat een permanente kiezersregistratie, zodat zij zich maar eenmaal hoeven aan te melden en vervolgens automatisch worden uitgenodigd om aan de desbetreffende verkiezing deel te nemen. De gemeente Den Haag is op grond van de Kieswet verantwoordelijk voor de permanente registratie. De mogelijkheid van permanente registratie zal ook worden geboden voor de kiesgerechtigden die hun stem willen uitbrengen bij de verkiezing van het kiescollege niet-ingezetenen. Concreet zal aan de kiezers die al in de permanente registratie zijn opgenomen voor de Tweede Kamer- en/of de Europees Parlementsverkiezingen, worden gevraagd of zij zich ook willen registreren voor de kiescollegeverkiezing. Daarbij zal aan deze kiezers uitleg worden gegeven over wat het kiescollege en de verkiezing van het kiescollege inhoudt. Kiezers die na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel naar het buitenland verhuizen, of op dat moment nog niet in de permanente registratie zijn opgenomen omdat zij net naar het buitenland zijn verhuisd, worden in aansluiting op de bestaande werkwijze indien van hen een adres in het buitenland bekend is, per brief uitgenodigd om zich (eenmalig) te registreren als kiezer buiten Nederland, waarbij zij, net als nu het geval is, kunnen aangeven voor welke verkiezing(en).

3.2 Stemming voor het kiescollege

De leden van het kiescollege niet-ingezetenen worden gekozen door Nederlandse kiesgerechtigden die woonachtig zijn in het buitenland. Net als bij de Tweede Kamer- en Europees Parlementsverkiezingen stemmen zij per brief. Net als voor die verkiezingen stelt de gemeente Den Haag hiervoor een briefstembureau in, dat de vooropening en de stemopneming verricht. Naast de mogelijkheid om een briefstem op te sturen naar het briefstembureau in Den Haag zal de mogelijkheid worden geboden om een briefstem op te sturen naar of af te geven bij een Nederlandse ambassade in het buitenland die deze briefstemmen vervolgens onverwijld doorzendt naar het briefstembureau in Den Haag. Hiermee sluit het proces aan op het proces bij de andere verkiezingen waarbij niet-ingezetenen mogen stemmen, wat bijdraagt aan de herkenbaarheid en begrijpelijkheid voor deze kiezers. Anders dan bij de Tweede Kamer- en Europees Parlementsverkiezingen, waar stemmen per brief voor niet-ingezetenen één van de mogelijkheden is om een stem uit te brengen - naast stemmen per volmacht of stemmen met een kiezerspas -, zal voor de verkiezing van het kiescollege stemmen per brief de enige mogelijkheid zijn. Indien stemmen per volmacht of met een kiezerspas een optie zou zijn, zou dit betekenen dat op het tijdstip van de verkiezingen ook in Nederland stembureaus moeten worden ingericht ten behoeve van de kiescollegeverkiezingen. Uitsluitend voor dit doel aansluiten bij de stembureaus die zijn ingericht voor de provinciale statenverkiezingen ligt niet in de rede. De provinciale statenverkiezingen zijn op hetzelfde moment als de waterschapsverkiezingen. Als bij deze stembureaus nog een derde soort stem kan worden uitgebracht, wordt het risico op verwarring en fouten onnodig groot. Daarnaast zou het veel extra organisatie vergen om de stemmen vanuit het hele land bij het briefstembureau in Den Haag te krijgen, terwijl er waarschijnlijk in zeer geringe mate gebruik zou worden gemaakt van stemmen per volmacht of met een kiezerspas voor de kiescollegeverkiezing.

3.3 Het geloofsbrievenonderzoek

Het zittend kiescollege verricht het geloofsbrievenonderzoek en beoordeelt het verloop van de stemming. Een overgangsregeling bepaalt dat deze taken de eerste keer dat de verkiezing wordt gehouden worden belegd bij het nieuw gekozen college. Dat sluit aan bij de manier waarop de kiescolleges Caribisch Nederland de eerste maal het verloop van stemming hebben beoordeeld.⁶

3.4 Tijdstip waarop verkiezing plaatsvindt

De verkiezingen van provinciale staten en de kiescolleges Caribisch Nederland vinden op dezelfde dag plaats. Zoals in paragraaf 3.2. toegelicht, vindt de verkiezing van het kiescollege niet-ingezetenen per brief plaats. De briefstemmen kunnen worden uitgebracht vanaf het moment na de dag van kandidaatstelling dat de eerste kiezer zijn stembiljet heeft ontvangen. De briefstemmen dienen uiterlijk op de dag van de stemming om vijftien uur door de burgemeester van Den Haag te zijn ontvangen. Briefstemmen die tijdig (uiterlijk op de dag van de stemming om tien uur lokale tijd) zijn ontvangen bij een diplomatieke of consulaire vertegenwoordiging van Nederland in het buitenland, worden door die vertegenwoordiging onverwijld doorgestuurd naar de burgemeester van Den Haag. De briefstemmen die tot de vijfde dag na de dag van stemming om zeventien uur zijn ontvangen door de gemeente Den Haag kunnen nog worden meegeteld. Briefstemmen die later binnenkomen tellen niet mee.

3.5 Het centraal stembureau

Het instellen van een kiescollege niet-ingezetenen brengt mee dat er een nieuwe verkiezing moet worden georganiseerd, te weten een verkiezing van de leden van het kiescollege. Deze verkiezing zal gelijktijdig plaatsvinden met de verkiezingen van provinciale staten en van de kiescolleges Caribisch Nederland. Nu de taken van een centraal stembureau voor de kiescollegeverkiezing niet afwijken van die voor een provinciale statenverkiezing, zal het centraal stembureau van de provincie waar het kiescollege bijeenkomt (Zuid-Holland) deze rol ook vervullen voor de kiescollegeverkiezing.

3.6 Het digitaal afleggen van ondersteuningsverklaringen

Politieke partijen die voor het eerst deelnemen aan een verkiezing of bij de vorige verkiezing geen zetel hebben behaald, moeten, om aan een verkiezing te kunnen meedoen, ondersteuningsverklaringen vergaren van personen die actief kiesrecht bezitten. Hiermee wordt verzekerd dat een partij over enig draagvlak beschikt voordat zij kan deelnemen aan de verkiezing. Voor het kiescollege niet-ingezetenen betekent dit dat een kandidatenlijst moet worden ondersteund door tientallen kiezers die woonachtig zijn buiten Nederland. Dit roept diverse uitvoeringsvragen op. Het is niet proportioneel om van kiesgerechtigden buiten Nederland te verwachten dat zij naar Nederland reizen voor het afleggen van de verklaring. Het stellen van een dergelijke eis zou bovendien het ongunstige effect hebben dat niet of nauwelijks nieuwe partijen het vereiste aantal ondersteuningsverklaringen behalen. Voorts biedt de Kieswet aan kiezers nu enkel de mogelijkheid om een ondersteuningsverklaring in persoon af te leggen op het gemeentehuis van de gemeente (of het bestuurskantoor van het openbaar lichaam) waar zij woonachtig zijn. Kiezers buiten Nederland hebben in het land waar zij woonachtig zijn geen vergelijkbaar alternatief. De mogelijkheid van het afleggen van de ondersteuningsverklaring op een Nederlandse ambassade biedt geen adequate oplossing, omdat niet in elk land ter wereld een Nederlandse ambassade is gevestigd en dan ook vaak maar in slechts één plaats in een land.

Het digitaal afleggen van ondersteuningsverklaringen is in zijn algemeenheid in Nederland niet mogelijk gemaakt vanwege frauderisico's. Gelet op het belang van toegankelijkheid dient dit standpunt voor de verkiezing van het kiescollege door niet-ingezetenen te worden heroverwogen. Een alternatief is namelijk niet aanwezig. Dit is anders bij de overige verkiezingen waarbij in het buitenland woonachtige Nederlandse kiezers kunnen deelnemen aan de stemming, aangezien bij die verkiezingen (de Tweede Kamer- en Europees Parlementverkiezingen) het grootste deel van de kiesgerechtigden voor die verkiezingen wel in Nederland woonachtig is, en laagdrempelig een ondersteuningsverklaring fysiek kan afleggen.

Ten behoeve van de toegankelijkheid van het verkiezingsproces acht de regering het noodzakelijk om het voor deze verkiezing mogelijk te maken om de verklaring digitaal af te leggen. Nagegaan is of het mogelijk is een ondersteuningsverklaring digitaal af te leggen met gebruik van DigiD.

⁶ Zie artikel III van de Wet van 14 februari 2018 tot wijziging van de Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de Kieswet in verband met de introductie van kiescolleges voor de Eerste Kamer voor de Caribische openbare lichamen ten behoeve van de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer (Stb. 2018, nr. 58).

Lang niet alle Nederlanders in het buitenland beschikken echter over DigiD. Enkel de Nederlanders die nog te maken hebben met Nederlandse instanties zullen daarover beschikken.

In aansluiting op de bestaande regeling (art. H 4, derde lid, van de Kieswet) dient het afleggen van de verklaring plaats te vinden ten overstaan van de burgemeester of een door hem daartoe aangewezen ambtenaar van de gemeente Den Haag. Het digitaal afleggen kan geschieden via een videoverbinding met de burgemeester of ambtenaar. De kiezer maakt via een wilsuitdrukking kenbaar dat hij een ondersteuningsverklaring wil afleggen. Tijdens deze digitale ondertekening moet de burgemeester of ambtenaar in staat zijn om de identiteit en de kiesgerechtigheid te verifiëren van degene die de ondersteuningsverklaring wil afleggen. Hiertoe toont de kiezer zijn identificatiemiddel in de digitale omgeving. Vervolgens controleert de burgemeester of ambtenaar in de permanente registratie de kiesgerechtigheid van degene die een verklaring van ondersteuning wil afleggen. De burgemeester of ambtenaar ondertekent de verklaring vervolgens om kenbaar te maken dat de wijze waarop hij de verklaring heeft ingevuld overeenstemt met de wilsuitdrukking van de kiezer. Het plaatsen van de handtekening geldt eveneens als verklaring van de burgemeester of ambtenaar dat er sprake is geweest van een wilsuitdrukking door de kiezer. De kiezer en burgemeester of ambtenaar blijven in de digitale omgeving totdat de ondersteuningsverklaring door de kiezer is ontvangen. Deze kan vervolgens kenbaar maken dat de ondersteuningsverklaring juist is ingevuld. Mocht dat niet het geval zijn, dan kan opnieuw een ondersteuningsverklaring worden afgelegd.

Het digitaal afleggen van ondersteuningsverklaringen door niet-ingezetenen acht de regering niet noodzakelijk voor andere verkiezingen waarvoor de niet-ingezetenen stemrecht hebben (te weten de Tweede Kamerverkiezingen en de Europees Parlementsverkiezingen). De kiezers in het buitenland vallen voor die verkiezingen onder kieskring Den Haag. Dat betekent dat er een grote groep kiezers, namelijk kiesgerechtigde kiezers woonachtig in die kieskring, in de gelegenheid is tot het op eenvoudige wijze afleggen van een ondersteuningsverklaring. Voor die verkiezingen bestaat dan ook geen noodzaak om het afleggen van een ondersteuningsverklaring door kiezers in het buitenland digitaal mogelijk te maken.

3.7 Inleveren kandidatenlijst

De Kieswet schrijft voor dat de kandidatenlijsten op de dag van kandidaatstelling bij het centraal stembureau worden ingeleverd. De inlevering van de lijst geschiedt persoonlijk door een kiezer die bevoegd is tot deelnemen aan de desbetreffende verkiezing. In het geval van de verkiezing van het kiescollege niet-ingezetenen is het centraal stembureau gevestigd in Europees Nederland. Aangezien de kiezers allen niet-ingezetenen zijn, zou dit ertoe leiden dat er per lijst één kiezer naar Nederland moet komen. Dat acht de regering niet goed uitvoerbaar. Daarom wordt, in aanvulling op de bestaande regeling, in het wetsvoorstel geregeld dat een andere persoon dan een kiezer kan worden gemachtigd om de kandidatenlijst in te leveren. Politieke partijen zouden hierin kunnen faciliteren. Een andere optie is dat de kandidatenlijsten via elektronische weg kunnen worden ingeleverd. Dat is voor politieke partijen laagdrempelig. Het proces van kandidaatstelling is echter vrijwel geheel analoog ingericht en daardoor wordt deze optie vooralsnog als minder voor de hand liggend aangemerkt. In de evaluatie van de Tweede Kamerverkiezing van 2021 is aan de Tweede Kamer meegedeeld dat de procedure van de kandidaatstelling aan herziening toe is en dat aan de Kiesraad zal worden gevraagd om met verbetervoorstellen voor deze procedure te komen, ook door na te gaan waar processen kunnen worden gedigitaliseerd.⁷ Indien op basis van deze voorstellen kan worden geconcludeerd dat de inlevering van de kandidatenlijsten kan worden gedigitaliseerd en dit mogelijk wordt gemaakt, zal dat ook voor het kiescollege mogelijk worden.

Gelet op het voorgaande wordt voorgesteld dat, behalve een kiezer, ook een Nederlandse ingezetene die kiesgerechtigd is voor de provinciale statenverkiezingen gemachtigd kan worden om de kandidatenlijst voor het kiescollege niet-ingezetenen in Nederland bij het centraal stembureau in te leveren.

3.8 Waarborgsom kandidaatstelling

Partijen die voor het eerst meedoen aan de verkiezingen of bij de vorige verkiezing geen zetel hebben behaald, moeten een waarborgsom betalen voor de kandidaatstelling. De hoogte van de waarborgsom en het orgaan waaraan dit bedrag dient te worden overgemaakt, verschillen per soort verkiezing. Voor de provinciale statenverkiezing betreft dit een bedrag van € 1.125 dat moet worden betaald aan de gemeente waar het centraal stembureau is gevestigd. Voor de gemeenteraadsverkiezing dient een waarborgsom van € 225 te worden betaald aan de

⁷ Kamerstukken II 2020/21, 35165, nr. 40.

desbetreffende gemeente. Voor de kiescolleges Caribisch Nederland regelt de Kieswet dat voor elke kandidatenlijst die wordt ingeleverd in een van de openbare lichamen een waarborgsom wordt betaald van USD 225, in lijn met het bedrag van USD 225 voor kandidaatstelling voor de eilandsraad. Voor de kiescolleges Caribisch Nederland is er bewust voor gekozen af te wijken van de hoogte van de waarborgsom voor provinciale statenverkiezingen, omdat dit bedrag voor het kiescollege niet proportioneel werd geacht. Voor het kiescollege niet-ingezetenen ligt het in de rede om eveneens af te wijken van de hoogte van de waarborgsom die is verschuldigd voor provinciale statenverkiezingen, aangezien de verkiezing van het kiescollege niet-ingezetenen een relatief beperkte groep kiesgerechtigden betreft en het kiescollege enkel tot doel heeft mee te stemmen over de leden van de Eerste Kamer. Het bedrag vaststellen op het bedrag dat als waarborgsom moet worden betaald voor gemeenteraadsverkiezingen (€ 225) wordt gelet daarop als redelijk gezien. Dit bedrag dient te worden betaald aan de gemeente Den Haag, aangezien het centraal stembureau voor de kiescollegeverkiezing hier zal zijn gevestigd. De gemeente Den Haag beheert in dit geval de bankrekening waarop de waarborgsommen moeten worden gestort en faciliteert dit proces.

3.9 Aanvaarden van benoeming door leden van kiescollege

Kandidaten die worden gekozen in een vertegenwoordigend orgaan dienen hun benoeming te aanvaarden. Daartoe wordt door de voorzitter van het centraal stembureau een zogenoemde benoemverklaring tegen gedagtekend bewijs uitgereikt of via aangetekende post verstuurd aan de benoemden (artikel V 1, eerste lid, van de Kieswet). Deze moeten de benoeming vervolgens binnen tien dagen na de dagtekening aanvaarden (artikel V 2, eerste lid, van de Kieswet). Gelet op deze termijnen biedt deze procedure geen uitkomst voor de leden van het kiescollege. De periode is te kort om via de buitenlandse postbezorging de documenten tijdig bij de benoemden te krijgen en de benoemden vervolgens ook tijd te geven om deze via de post te retourneren.

De Kieswet kent reeds de mogelijkheid om in het geval van een verblijf van een kandidaat in het buitenland, een persoon in Nederland te machtigen voor de formaliteiten rond de aanvaarding van de benoeming voor een vertegenwoordigend orgaan (artikel H 10, eerste lid). Deze mogelijkheid blijft ook voor leden van het kiescollege niet-ingezetenen bestaan. De regering acht het daarnaast van belang dat een benoemde deze handelingen desgewenst ook zelf kan uitvoeren. Bovendien moet er rekening mee worden gehouden dat niet alle niet-ingezetenen een persoon in Nederland kennen die zij voor deze taak zouden willen machtigen.

In het wetsvoorstel wordt daarom geregeld dat het mogelijk is dat de (getekende) benoemingsbrieven worden verzonden via de berichtenbox op mijnoverheid.nl. Het centraal stembureau heeft geen toegang tot de berichtenbox, maar de gemeente Den Haag wel. De gemeente Den Haag zal het bericht daarom namens het centraal stembureau versturen. Een burger moet zich aanmelden voor het gebruik van de berichtenbox. Dit doet hij of zij via DigiD. In paragraaf 3.5 is toegelicht dat niet alle niet-ingezetenen beschikken over een DigiD. Daarom zullen personen die zich kandidaat stellen voor het kiescollege niet-ingezetenen en die geen gemachtigde aanwijzen, erop moeten worden gewezen dat zij een DigiD moeten aanmaken indien zij hier niet over beschikken. In de verklaring waarmee zij instemmen met hun kandidatuur (de zogenaamde H 9-verklaring) dienen kandidaten die geen gemachtigde aanwijzen, ermee in te stemmen dat zij een eventuele benoemingsbrief zullen ontvangen via een berichtenservice waarop kan worden ingelogd met gebruikmaking van DigiD. Kandidaten zullen erop gewezen worden dat zij zich moeten aanmelden voor de berichtenbox en zich moeten abonneren op berichten van de gemeente Den Haag.

4. De verkiezing van de leden van de Eerste Kamer door de leden van het kiescollege niet-ingezetenen

4.1 De stemming

De stemming door het kiescollege niet-ingezetenen vindt gelijktijdig plaats met de stemming door provinciale staten en de kiescolleges Caribisch Nederland. Er zijn verschillende opties om de stemming van de leden van de Eerste Kamer door het kiescollege niet-ingezetenen vorm te geven. De twee voor de hand liggende opties zijn: de stemming vindt plaats in een fysieke vergadering in Europees Nederland of de stemming vindt plaats op afstand zodat de leden kunnen stemmen vanuit het land waar zij woonachtig zijn.

Het grote voordeel van een fysieke vergadering voor de stemming is dat qua inrichting kan worden aangesloten bij de wijze waarop provinciale staten en de kiescolleges Caribisch Nederland hun stemmen voor de Eerste Kamer uitbrengen. Hiermee worden verschillende lastige uitvoeringsvraagstukken (zie hieronder) voorkomen. Een nadeel van een fysieke stemming is dat de leden van het kiescollege niet-ingezetenen naar Nederland moeten reizen. Met name voor leden

die ver weg wonen is dit een grote opgave, waardoor mogelijk minder niet-ingezetenen zich kandidaat willen stellen voor het kiescollege. Bovendien kunnen zich omstandigheden voordoen die het reizen vanuit bepaalde landen onmogelijk maken. Dit kan deels worden ondervangen door het mogelijk te maken dat een lid van het kiescollege dat (onverhoopt) verhinderd is om naar Nederland af te reizen, langs elektronische weg een ander kiescollegelid machtigt om zijn stem uit te brengen. Verder betekent een fysieke stemming in Nederland dat reis- en verblijfkosten moeten worden gemaakt, die zullen moeten worden vergoed.

Een stemming op afstand is praktischer, aangezien de leden dan kunnen stemmen vanuit het land waar zij woonachtig zijn. Wel betekent dit dat de stemming en stemopneming voor de Eerste Kamerverkiezing door het kiescollege niet-ingezetenen zullen afwijken van deze stemming en stemopneming door provinciale staten en de kiescolleges Caribisch Nederland. Een verkiezing op afstand roept verder de vraag op hoe de stemming wordt georganiseerd. Digitaal stemmen biedt geen uitkomst, aangezien dit mogelijke inbreuken geeft op de waarborgen van het verkiezingsproces en het kabinet voorts wil voorkomen dat deze verkiezing vatbaar wordt voor digitale inmenging. Een alternatief is stemmen per brief. Ook bij deze vorm van stemmen moet de toegankelijkheid van de stemming worden afgewogen tegen andere waarborgen, zoals behoud van het stemgeheim. Het introduceren van briefstemmen voor de stemming door het kiescollege van de leden van de Eerste Kamer heeft gevolgen voor de uitvoering. Zo dienen alle leden van het kiescollege niet-ingezetenen van tevoren een elektronisch verzonden briefstembewijs en een elektronisch verzonden briefstembiljet te ontvangen. Voor het stemmen per brief door leden van het kiescollege zal verder een nieuw stembiljet nodig zijn, vergelijkbaar met het stembiljet dat wordt gebruikt door de kiezers in het buitenland bij de Tweede Kamerverkiezing en de Europees Parlementsverkiezing. Om te verzekeren dat de stem tijdig aankomt, zou de briefstem niet via de reguliere post moeten worden verstuurd, maar per koerier. Indien de stemming per brief verloopt, moet voorts worden besloten wie deel uitmaken van het (brief)stembureau en dus de vooropening en stemopneming uitvoeren. Voor provinciale staten en de kiescolleges Caribisch Nederland bestaat het stembureau uit de voorzitter en drie leden. Indien de leden van het kiescollege niet-ingezetenen zich allen op verschillende plaatsen in het buitenland bevinden, zullen zij geen deel kunnen uitmaken van het briefstembureau. Dit zou kunnen worden ondervangen doordat de burgemeester van Den Haag zich in die situatie laat bijstaan door leden van provinciale staten van Zuid-Holland.

Ook een tussenvariant is overwogen. Hierbij is het uitgangspunt dat de stemming plaatsvindt in een fysieke zitting in Europees Nederland. Als vangnet zou kunnen worden geregeld dat een lid zijn stem per brief kan uitbrengen wanneer er sprake is van een verhindering om fysiek naar Nederland te komen. Het briefstemproces zal grotendeels vergelijkbaar zijn met de hierboven beschreven variant, waarbij zekerheidshalve alle leden van het kiescollege niet-ingezetenen van tevoren een briefstembewijs en briefstembiljet zullen ontvangen. Alle leden van het kiescollege niet-ingezetenen dienen van tevoren een elektronisch verzonden briefstembewijs en een elektronisch verzonden briefstembiljet te ontvangen, omdat niet op voorhand duidelijk is welk lid zal zijn verhinderd om de zitting fysiek bij te wonen. Het stembiljet dat bij de fysieke stemming wordt gebruikt dient hetzelfde te zijn als het stembiljet voor briefstemmen, zodat een uitgebrachte stem niet kan worden herleid tot een of enkele kiescollegeleden. Het uitgangspunt in deze tussenvariant blijft dat een lid de stemming fysiek bijwoont en dat hij slechts in het geval van verhindering zijn stem per brief uitbrengt. Gelet op dit uitgangspunt, moet de drempel om per brief te stemmen voor kiescollegeleden niet te laag zijn. Dit betekent dat op enige manier moet kunnen worden afgebakend en gewogen wanneer sprake is van verhindering, en dat een verzoek moet worden ingediend om per brief te stemmen. De afweging wat een gegronde reden is voor verhindering en wie dit moet beoordelen, is een complex vraagstuk. Bovendien, indien een lid door verhindering genooddaakt is om zijn stem per brief uit te brengen, dient hij dit tijdig te doen zodat zijn stem tijdig het briefstembureau in Den Haag bereikt voorafgaand aan de start van de stemopneming. Doorgaans zal een kiescollegelid niet ruim van tevoren weten verhinderd te zijn, maar pas op het laatste moment niet naar Nederland blijken te kunnen afreizen. In dat geval heeft het lid in de meeste gevallen ook niet meer de gelegenheid om tijdig per brief te stemmen.

Vanuit principieel oogpunt heeft het stemmen tijdens een fysieke zitting de voorkeur. Ook vanwege de eenduidigheid in manier van stemmen acht het kabinet deze variant de meest wenselijke. Daarom wordt voorgesteld om de stemming voor de leden van de Eerste Kamer door het kiescollege niet-ingezetenen fysiek in Nederland te laten plaatsvinden. Een lid dat onverhoopt verhinderd is, kan aan een andere kiezer via elektronische weg een volmacht verlenen. De tussenvariant, waarbij het stemmen per brief een alternatief is, kent een te grote complexiteit in de uitvoering.

4.2 Het verlenen van een volmacht langs elektronische weg

In de vorige paragraaf wordt voorgesteld dat een lid van het kiescollege dat niet in staat is om de stemming in Nederland bij te wonen, aan een ander lid van het kiescollege een volmacht kan verlenen. Leden van de provinciale staten en kiescolleges Caribisch Nederland hebben deze mogelijkheid ook bij de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer.

Voor de volmachtregeling van de leden van het kiescollege wordt aansluiting gezocht bij artikel T 4, tweede lid, van de Kieswet. Met als belangrijk verschil dat een verzoek tot het stemmen via volmacht ook digitaal aan de voorzitter kan worden gedaan. Dit geschiedt via een verzoek dat door het lid van het kiescollege wordt ondertekend, en ingescand via de mail kan worden verzonden.

4.3 Stemwaarde kiescollege

De stemwaarde van een stem van een lid van provinciale staten of een van de kiescolleges Caribisch Nederland is afgestemd op het aantal inwoners van de provincie of het openbaar lichaam dat het lid vertegenwoordigt (inclusief de niet-kiesgerechtigden, dus niet-Nederlanders en minderjarigen). De stemwaarde van de leden van het kiescollege niet-ingezetenen zal op een andere wijze moeten worden berekend, aangezien het hanteren van een stemwaarde gebaseerd op de gehele wereldbevolking ertoe zal leiden dat de mate van invloed van het kiescollege niet-ingezetenen op de samenstelling van de Eerste Kamer buitenproportioneel groot is. Uitgaan van het aantal niet-ingezetenen met de Nederlandse nationaliteit biedt evenmin uitkomst, aangezien onbekend is hoeveel Nederlanders er precies in het buitenland wonen. Andere mogelijkheden zijn dat wordt uitgegaan van het aantal niet-ingezetenen met de Nederlandse nationaliteit dat als kiezer is geregistreerd of van het aantal uitgebrachte stemmen bij de verkiezing van het kiescollege niet-ingezetenen. Over dit onderwerp heeft de Afdeling advisering van de Raad van State op 30 september 2020 voorlichting uitgebracht.⁸ In aanvulling daarop is aanvullend onderzoek gedaan naar de vraag welke mogelijkheden er zijn om het stemgewicht te bepalen, en welke afwegingen een rol spelen bij de verschillende varianten. Dit heeft geresulteerd in de hiervoor in paragraaf 2.2 al genoemde rapportage *Mogelijkheden voor de stemgewichten voor het Kiescollege voor Niet-ingezetenen*. In de rapportage worden verschillende variabelen onderscheiden en wordt toegelicht waar een keuze moet worden gemaakt om te bepalen op welke wijze de stemwaarde kan worden berekend. In de rapportage wordt op grond hiervan het volgende voorstel gedaan om het stemgewicht van het kiescollege te berekenen.

- (1) Het uitgangspunt is het aantal geregistreerde kiesgerechtigden voor het kiescollege niet-ingezetenen in het buitenland in het jaar van de verkiezing. Dat is het aantal dat het dichtst komt bij de groep die het kiescollege beoogt te vertegenwoordigen en waarvoor er harde cijfers zijn.
- (2) Om het stemgewicht per kiescollegelid te berekenen moet het aantal geregistreerde kiesgerechtigden voor het kiescollege niet-ingezetenen worden gedeeld door het aantal leden van het kiescollege maal honderd. Dit is dezelfde berekening als de berekening voor het stemgewicht van provinciale statenleden.
- (3) Voor provinciale staten wordt echter gerekend met het aantal inwoners. Daarom is een correctiefactor nodig. Deze correctiefactor is de verhouding van het aantal inwoners van het land Nederland en het totale aantal kiesgerechtigden bij de laatste verkiezingen voor provinciale staten en de kiescolleges Caribisch Nederland. De bijbehorende formule voor de berekening van het stemgewicht voor het kiescollege (SW_{KCNi}) luidt:

$$SW_{KCNi} = \frac{Kiesgerechtigden_{NI}}{Leden_{KCNi} * 100} * \frac{Inwoners_{NL}}{Kiesgerechtigden_{NL}}$$

Hierbij is $Kiesgerechtigden_{NI}$ het aantal geregistreerde kiesgerechtigden voor het kiescollege niet-ingezetenen, $Leden_{KCNi}$ het aantal leden van dat college, $Inwoners_{NL}$ de totale Nederlandse bevolking en $Kiesgerechtigden_{NL}$ het aantal kiesgerechtigden bij de verkiezingen voor provinciale staten en de kiescolleges Caribisch Nederland.

Bij het opstellen van bovenstaande formule is een aantal inhoudelijke keuzes gemaakt. Op deze onderdelen zou ook een andere keuze mogelijk zijn. De variabelen waarin een andere afweging kan worden gemaakt betreffen:

- (1) de grootte van de groep die het kiescollege beoogt te vertegenwoordigen,

⁸ Kamerstukken II 2020/21, 35418, nr. 8.

- (2) de basis van de stemimpact,
- (3) het aantal leden van het kiescollege,
- (4) het specifieke stemgewicht dat wordt toegekend om kiezers uit het buitenland een even grote impact te geven op de Eerste Kamer als kiezers in Nederland, en
- (5) de peildatum op basis waarvan de relevante aantallen worden bepaald.

In de rapportage wordt uiteengezet dat een andere keuze bij de variabelen 1 en 2 - bijvoorbeeld niet uitgaan van (geregistreerde) kiesgerechtigden maar van uitgebrachte stemmen - een grote impact heeft op de hoogte van de stemwaarde. Rekenen met het aantal uitgebrachte stemmen zal waarschijnlijk resulteren in een grotere impact. Een kanttekening bij uitgaan van het aantal uitgebrachte stemmen is dat de stemwaarde op die manier afhankelijk wordt gemaakt van de opkomst bij de verkiezingen, waardoor de kans reëel is dat de stemwaarde per verkiezing fluctueert. Het maken van een andere keuze bij de variabelen 3 en 4 heeft een beperkte invloed op de uitkomst van de berekening. De peildatum - variabele 5 - voor de in de formule in te vullen gegevens kan liggen op een moment voorafgaand aan de verkiezingen of na de verkiezingen. Indien het gewenst is dat de stemwaarde voorafgaand aan de verkiezingen bekend is, dient de peildatum voorafgaand aan de verkiezingen te worden vastgesteld, zodat met die gegevens kan worden gerekend. Wanneer in de formule wordt gerekend met het aantal uitgebrachte stemmen, kan de stemwaarde nog niet worden berekend voorafgaand aan de verkiezingen, aangezien het aantal uitgebrachte stemmen op dat moment onbekend is. Het is wel mogelijk de stemwaarde van tevoren te berekenen wanneer (i) er wordt gerekend met het aantal geregistreerde kiesgerechtigden voor het kiescollege niet-ingezetenen of (ii) er wordt gerekend met de gemiddelde Eerste Kamerimpact van de vorige verkiezingen. In de formule wordt nu uitgegaan van de berekening van de stemwaarde op basis van (geregistreerde) kiesgerechtigden.

Het bovenstaande leidt tot het voorstel om de stemwaarde te berekenen op basis van de gegeven formule, waarbij wordt gerekend met het aantal geregistreerde kiesgerechtigden als vertegenwoordigde groep en als basis voor de stemimpact. De peildatum voor het aantal geregistreerde kiesgerechtigden voor de berekening van de stemwaarde wordt vastgesteld op de dag vijf weken voor de dag van stemming van het kiescollege. Dit wijkt af ten opzichte van het peilmoment wat voor het aantal inwoners van de provincie wordt gebruikt, bij het bepalen van de stemwaarde van de provinciale staten. Dat is voor het bepalen van de stemwaarden van de provinciale staten en het kiescollege Caribisch Nederland 1 januari van het jaar waarin de verkiezing plaatsvindt. In dit wetsvoorstel moet echter daarvan afgeweken worden, omdat het aantal geregistreerde kiesgerechtigden pas bekend is op de dag vijf weken voorafgaand aan de dag van stemming van de verkiezing van de leden van het kiescollege. Op deze dag moet de gemeente Den Haag, ingevolge artikel D 9 van het kiesbesluit, alle registratieaanvragen van kiezers buiten Nederland hebben verwerkt en is het register dus zo actueel mogelijk. Op die dag wordt ook het aantal leden van het kiescollege vastgesteld (zie ook paragraaf 2.2). Door gebruik te maken van deze gegevens komt de stemwaarde het beste overeen met de groep die het kiescollege vertegenwoordigt.

Het centraal stembureau publiceert de stemwaarde de dag voor de stemming in de Staatscourant. Dat is gelijk aan de datum waarop de stemwaarden van de provinciale staten en het kiescollege Caribisch Nederland worden gepubliceerd. Op die manier zijn de stemwaarden van alle kiesgerechtigden voor de verkiezing van leden van de Eerste Kamer op hetzelfde moment bekend.

5. Financiële aspecten

Het kiescollege niet-ingezetenen brengt verschillende kosten mee. In de eerste plaats de kosten voor de verkiezing van de leden van het kiescollege. De gemeente Den Haag heeft berekend dat een verkiezing voor kiezers in het buitenland € 735.000 kost. De invoering van een verkiezing, een keer per vier jaar, van een kiescollege voor de Nederlanders die in het buitenland wonen, betekent dat jaarlijks ongeveer € 184.000 moet worden toegevoegd aan de jaarlijkse uitkering die de gemeente thans ontvangt via het gemeentefonds. In het kader van de evaluatie van de Tweede Kamerverkiezing wordt momenteel samen met de gemeente Den Haag gekeken of de kosten voor het organiseren van een verkiezing voor kiezers in het buitenland nog steeds actueel is.

Vorst vloeien er kosten voort uit de ondersteuning van het kiescollege door de gemeente Den Haag. De kosten betreffen de reis- en verblijfkosten en vergoedingen voor de leden van het kiescollege, alsmede een vergoeding voor de werkzaamheden die de gemeente Den Haag verricht ter ondersteuning van het kiescollege. In overleg met de gemeente Den Haag zijn de kosten hiervan op € 128.000 euro geraamd. Ter dekking van deze kosten zal er additioneel jaarlijks € 32.000 moeten worden toegevoegd aan de jaarlijkse uitkering.

Daarnaast zijn er eenmalige kosten verbonden aan de aanpassing van de systemen die door de gemeente Den Haag worden gebruikt voor de permanente registratie en aan aanpassing van de formulieren die worden gebruikt voor de registratie. Naar verwachting zullen de kosten hiervoor € 200.000 bedragen. Deze eenmalige kosten zullen via het gemeentefonds aan de gemeente Den Haag worden vergoed.

II. ARTIKELSGEWIJS DEEL

Titel I. Begripsbepalingen

Artikel 1

In dit artikel zijn de begrippen opgenomen die relevant zijn voor de toepassing van het wetsvoorstel. Het kiescollege wordt ingesteld ten behoeve van niet-ingezetenen. Een persoon kwalificeert als niet-ingezetene wanneer hij niet voldoet aan de definitie van ingezetene. Er is daarom voor gekozen om 'ingezetene' te definiëren, zodat aan de hand van deze definitie kan worden bepaald wie niet aan deze omschrijving voldoet en dus geen ingezetene is.

Artikel 2

Een ingezetene is iemand die zijn werkelijke woonplaats in Nederland heeft. In dit artikel wordt bepaald dat bij een inschrijving in de basisregistratie personen het uitgangspunt is dat iemand zijn werkelijke woonplaats in Nederland heeft. Deze bepaling ziet op de situatie dat er onduidelijkheid bestaat over iemands werkelijke woonplaats. Deze bepaling houdt niet het omgekeerde in: dat iemand die woonachtig is in Nederland maar door omstandigheden niet in de basisregistratie personen staat, als niet-ingezetene kwalificeert.

Artikel 3

Het begrip 'geregistreerde kiesgerechtigden' speelt een rol in verschillende bepalingen in dit wetsvoorstel. In dit artikel wordt gedefinieerd wat hieronder wordt verstaan. Dit betreft het aantal kiezers dat in de permanente registratie voor kiezers buiten Nederland is geregistreerd voor deelname aan de verkiezing van het kiescollege voor niet-ingezetenen. De mogelijkheid voor registratie als kiezer buiten Nederland (voor de Tweede Kamerverkiezing) is geregeld in hoofdstuk D van de Kieswet.

Titel II. De inrichting en samenstelling van het kiescollege

Hoofdstuk I. Algemene bepalingen

Artikel 4

Het eerste lid beschrijft dat het kiescollege voor de Eerste Kamer wordt ingesteld ten behoeve van Nederlanders die geen ingezetene zijn. Deze bepaling sluit aan bij artikel 55, tweede lid, van de Grondwet.

Artikel 5

Dit artikel bepaalt dat het kiescollege is gevestigd in Den Haag. De achtergrond hiervan is dat dit wetsvoorstel verschillende taken met betrekking tot het kiescollege bij de gemeente Den Haag neerlegt.

Hoofdstuk II. Het kiescollege

Dit hoofdstuk (artikel 14 e.v.) bevat onder andere de bepalingen die zien op het houden en openen van de vergaderingen van het kiescollege en de wijze van beraadslagen, stemmen, het handhaven van de orde etc. tijdens vergaderingen. In beginsel gelden deze regels ook voor de vergadering waarin de leden van het kiescollege stemmen voor de Eerste Kamer. Echter, wanneer dit niet in overeenstemming is met hetgeen de Kieswet voorschrijft voor de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer door het kiescollege, gaat het bepaalde in de Kieswet voor, en verloopt de stemming conform het bepaalde in artikel Ua 2 in samenhang met hoofdstuk T van de Kieswet. De Kieswet geldt hier dus als *lex specialis* ten opzichte van de generieke bepalingen in dit wetsvoorstel. Hieruit

volgt bijvoorbeeld dat het bepaalde in artikel 20 - dat de vergaderingen plaatsvinden in een digitale omgeving - niet opgaat bij de vergadering waarin de stemming voor de Eerste Kamer plaatsvindt, aangezien artikel Ua 1, eerste lid, van de Kieswet bepaalt dat de leden tot het uitbrengen van hun stem (fysiek) bijeenkomen in Europees Nederland. Zo volgt hieruit ook dat, hoewel artikel 25 enkel mondelinge stemming voorschrijft, de stemming voor de Eerste Kamer schriftelijk plaatsvindt, en wel op grond van artikel Ua 2 in samenhang met T 2, eerste lid, van de Kieswet.

Artikel 6

Het aantal leden waaruit het kiescollege bestaat, wordt gekoppeld aan het aantal kiesgerechtigden dat als kiezer is geregistreerd voor de verkiezing van de leden van het kiescollege. Het eerste lid bevat de staffel waarin de verhouding tussen het aantal leden en het aantal geregistreerde kiesgerechtigden wordt vastgesteld.

Het tweede lid regelt dat indien het aantal geregistreerde kiesgerechtigden toe- of afneemt in die mate dat het aantal leden op een ander aantal dient te worden vastgesteld, dit nieuwe aantal intreedt bij de eerstvolgende kiescollegeverkiezing. De uitslagvaststelling en zetelverdeling vindt in dit geval plaats aan de hand van het nieuwe aantal.

In het derde lid is geregeld dat de peildatum om het aantal geregistreerde kiesgerechtigden vast te stellen aan de hand waarvan het aantal kiescollegeleden wordt bepaald, wordt vastgesteld op vijf weken voor de dag van de stemming. Op deze dag zijn alle aanvragen voor registraties voor deelname aan de kiescollegeverkiezingen verwerkt. Een aanvraag dient uiterlijk zes weken voor de dag van de stemming te zijn ontvangen (artikel D 3, tweede lid, van de Kieswet) en binnen een week moeten burgemeester en wethouders van Den Haag over de aanvraag beslissen (artikel D 9 Kiesbesluit). Op deze manier wordt bij het vaststellen van het aantal leden uitgegaan van een zo actueel mogelijk aantal. Burgemeester en wethouders voorzien het kiescollege van de aantallen geregistreerde kiesgerechtigden per die datum.

Artikel 7

De burgemeester van Den Haag fungeert tevens als voorzitter van het kiescollege. Hierbij geldt dat indien de burgemeester in zijn werkzaamheden tijdelijk wordt vervangen door de plaatsvervangend burgemeester deze laatste ook (tijdelijk) het voorzitterschap van het kiescollege op zich neemt.

Artikel 8

Dit artikel beschrijft de criteria voor het passief kiesrecht voor het kiescollege. Deze criteria zijn neergelegd in artikel 55, tweede lid, van de Grondwet. De criteria voor actief en passief kiesrecht voor het kiescollege zijn gelijk aan elkaar.

Artikel 9

Dit artikel regelt dat leden van het kiescollege hun (neven)functies openbaar maken. Openbaarmaking vindt plaats door terinzagelegging van de functies op het gemeentehuis in Den Haag en door openbaarmaking op een online locatie die voor iedereen toegankelijk is. Het zowel fysiek als online openbaar maken hangt samen met het gegeven dat de kiescollegeleden en de kiezers in het buitenland wonen.

Artikel 10

Dit artikel geeft een opsomming van de functies die een kiescollegelid niet tegelijkertijd mag uitoefenen met zijn lidmaatschap van het kiescollege. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 2.5 van het algemeen deel van deze toelichting. Opgemerkt zij dat de situatie van onverenigbare functies zich in de praktijk niet snel zal voordoen, omdat de desbetreffende functionarissen veelal in Nederland zullen wonen en daarmee niet voldoen aan de vereisten voor lidmaatschap van het kiescollege niet-ingezetenen.

Artikel 11

In dit artikel is de eed opgenomen die een lid van het kiescollege moet afleggen voordat hij zijn nieuwe functie kan uitoefenen. De voorzitter (burgemeester van Den Haag) neemt de eed af bij de kiescollegeleden.

Artikel 12

Door het kiescollege worden regels opgesteld waar alle leden zich aan moeten houden.

Artikel 13

Het reglement van orde bevat regels over de procedures waarlangs de vergaderingen en andere werkzaamheden van het kiescollege verlopen. Het kiescollege stelt dit reglement zelf vast.

Artikel 14

Dit artikel regelt dat het kiescollege besluit hoe vaak en wanneer het vergadert. Tevens wordt vergaderd wanneer de voorzitter dit nodig vindt of wanneer minstens een vijfde van de kiescollegeleden daartoe (met reden) verzoekt.

Artikel 15

Nadat de nieuwe leden van het kiescollege bij de verkiezing zijn gekozen, vergaderen zij voor de eerste keer op de dag dat de oude leden van het kiescollege aftreden. Het moment van aftreden is geregeld in de Kieswet (artikel Pa 1 in samenhang met artikel C 4 van de Kieswet). Dit moment is gelijk aan het aftreden van de leden van provinciale staten en de kiescolleges in Caribisch Nederland. Dit betreft de donderdag in de periode van 23 tot en met 29 maart (acht dagen na de dag dat de verkiezing plaatsvindt).

Artikel 16

De voorzitter stuurt de leden van het kiescollege een e-mail om ze op te roepen tot de vergadering. De vergadering van het kiescollege vindt plaats in een digitale omgeving. Daarnaast zorgt de voorzitter ervoor dat de dag, het tijdstip en de plaats van de vergadering digitaal te raadplegen zijn, bijvoorbeeld op een website. Tegelijkertijd worden de agenda van de vergadering en de voorstellen waarover in de vergadering gaat worden beraadslaagd digitaal openbaar gemaakt.

Artikel 17

Het eerste lid regelt dat de vergadering van het kiescollege niet kan worden geopend als niet meer dan de helft - dus de helft of minder - van het aantal leden dat aanwezig zou moeten zijn aanwezig is in de digitale omgeving. In dit geval kan de voorzitter op grond van het tweede lid besluiten tot een nieuwe vergadering die plaatsvindt ten minste 24 uur nadat de oproep voor de nieuwe vergadering per e-mail aan de leden is gestuurd. Het derde lid bepaalt dat de nieuwe vergadering van het kiescollege vervolgens kan aanvangen op het nieuwe tijdstip, ook indien niet meer dan de helft van de leden aanwezig is. Ingeval niet meer dan de helft van de leden aanwezig is in de nieuwe vergadering kan enkel worden beraadslaagd of besloten over aangelegenheden die al op de agenda stonden voor de eerste (niet geopende) vergadering.

Artikel 18

De voorzitter van het kiescollege – de burgemeester van Den Haag – is geen lid van het kiescollege maar kan tijdens de vergadering wel aan de beraadslaging deelnemen. Aangezien hij geen lid is van het kiescollege heeft hij geen stemrecht.

Artikel 19

Voor hetgeen kiescollegeleden zeggen in een vergadering of voor de stukken die zij schriftelijk aan het kiescollege hebben overgelegd, kunnen zij niet strafrechtelijk worden vervolgd of aangesproken dan wel worden verplicht getuigenis af te leggen (artikel 165, eerste lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering).

Artikel 20

De vergadering van het kiescollege vindt plaats in een digitale omgeving. De leden van het kiescollege kunnen inloggen in deze digitale omgeving om deel te nemen aan de vergadering. Er wordt een livestream uitgezonden van de digitale omgeving waarin de vergadering plaatsvindt, zodat de vergadering voor alle geïnteresseerden te volgen is. De vergadering gaat alleen door wanneer aan enkele criteria wordt voldaan: (i) ieder lid heeft afzonderlijk toegang tot de digitale omgeving met de bijbehorende faciliteiten om te kunnen deelnemen aan de beraadslaging en stemming die hierin plaatsvinden, (ii) de leden duidelijk zichtbaar en hoorbaar zijn, zowel voor elkaar als voor de toeschouwers, en dat aan de hand hiervan hun identiteit kan worden vastgesteld en (iii) de digitale omgeving zodanig functioneert dat de voorzitter in staat is om de orde te handhaven. De besluitenlijst van de vergadering wordt na afloop digitaal openbaar gemaakt.

Artikel 21

De voorzitter draagt zorg voor het ordelijk verloop van de vergadering. Het tweede lid regelt dat hij hiertoe aan het kiescollege kan voorstellen om een lid dat het ordelijk verloop van de vergadering belemmert, uit de vergadering weg te sturen. Over dit voorstel wordt niet beraadslaagd maar wordt gelijk gestemd. Indien het voorstel wordt aangenomen, dient het desbetreffende lid de digitale omgeving waarin de vergadering plaatsvindt te verlaten. Wanneer hij dit niet doet, kan de voorzitter hem uit de vergadering verwijderen door hem weg te sturen uit de digitale omgeving. In het geval dit vaker gebeurt, kan een lid voor langere tijd uit de vergadering worden geweerd. Dit kan maximaal voor drie maanden.

Artikel 22

Het uitbrengen van hun stem doen de leden van het kiescollege op basis van hun eigen opvatting. Hierbij zijn zij niet gebonden aan bijvoorbeeld de opvatting van de politieke partij waar zij bij zijn aangesloten.

Artikel 23

Op grond van het eerste lid dient meer dan de helft van de aanwezige leden deel te nemen aan de stemming om een geldige stemming te kunnen houden.

Op de hoofdregel uit het eerste lid zijn in het tweede lid twee uitzonderingen neergelegd. Als in een nieuwe vergadering, nadat de stemming in een vorige vergadering niet geldig was, opnieuw wordt gestemd over een voorstel, is in deze nieuwe vergadering een stemming ook geldig als de helft of minder leden aan de stemming deelnemen (onderdeel a). In een vergadering die is belegd op grond van artikel 17, tweede lid, is een stemming ook geldig als de helft of minder leden aan de stemming deelnemen indien de stemming betreft een onderwerp dat in de eerdere, niet geopende vergadering (artikel 17, eerste lid) al op de agenda stond (onderdeel b).

Artikel 24

Aan de hand van het aantal stemmen dat is uitgebracht voor en tegen een voorstel wordt beoordeeld of er een beslissing tot stand kan komen. Voor het tot stand komen van een beslissing is een volstreekte meerderheid van de stemmen vereist.

Artikel 25

Op grond van het eerste lid wordt mondeling gestemd. In de digitale omgeving kunnen de leden om de beurt hun stem kenbaar maken. De voorzitter maakt de uitslag direct bekend nadat alle leden hun stem hebben uitgebracht.

Het tweede lid bepaalt dat de aanwezige leden verplicht zijn om een stem uit te brengen.

Het derde lid bepaalt dat indien geen stemming wordt aangevraagd voor een voorstel, het voorstel is aangenomen.

Het vierde lid regelt dat wanneer evenveel stemmen voor als tegen een voorstel zijn uitgebracht én niet alle leden aanwezig zijn, het nemen van een beslissing over het voorstel wordt uitgesteld tot een volgende vergadering.

In het vijfde lid is neergelegd dat een voorstel niet is aangenomen wanneer evenveel stemmen voor als tegen een voorstel zijn uitgebracht in een vergadering waarin alle leden aanwezig zijn en een stem uitbrengen.

Het zesde lid beschrijft wat onder een 'voltallige vergadering' wordt verstaan. Dit betreft een vergadering waarin alle kiescollegeleden aanwezig zijn en een stem uitbrengen.

Artikel 26

Het eerste lid regelt de ondertekening van de uitgaande stukken van het kiescollege. Bij verhindering of ontstentenis van de voorzitter tekent de plaatsvervangend voorzitter. Dit betreft de plaatsvervangend burgemeester van de gemeente Den Haag.

Het tweede lid bepaalt dat het kiescollege kan toestaan dat de ondertekening van de uitgaande stukken van het kiescollege enkel geschiedt door de griffier of op de griffie werkzame ambtenaren. Hiertoe geeft het kiescollege toestemming aan de voorzitter om de ondertekening over te dragen.

Artikel 27

Het eerste lid regelt het openen van de stukken die het kiescollege ontvangt.

Op grond van het tweede lid stelt de voorzitter de ontvangen stukken direct aan de orde in de vergadering van het kiescollege en anders in de eerstvolgende vergadering.

Hoofdstuk III. Geldelijke voorzieningen ten behoeve van de leden van het kiescollege

Artikel 28

Het eerste lid bevat de grondslag om bij ministeriële regeling vast te stellen wat de leden van het kiescollege ontvangen aan vergoedingen. Op grond van het tweede lid kunnen hierover bij algemene maatregel van bestuur nadere regels worden gesteld.

Artikel 29

Het eerste lid bepaalt dat de kiescollegeleden enkel vergoedingen ontvangen voor zover dit aan hen bij of krachtens de wet is toegekend.

Andere voordelen dan vergoedingen ontvangen de leden enkel wanneer dit is bepaald bij of krachtens de wet.

Hoofdstuk IV. De griffier

Artikel 30

Het eerste lid regelt dat de griffier of de plaatsvervangend griffier van de gemeente Den Haag tevens fungeert als griffier van het kiescollege.

Op grond van het tweede lid worden de taken en bevoegdheden van de griffier in het kader van de ondersteuning van het kiescollege vastgesteld door het kiescollege.

Het derde lid bepaalt dat de griffier altijd aanwezig is in de digitale omgeving wanneer het kiescollege vergadert.

Titel III. Wijziging van de Kieswet

Artikel 31

Ten behoeve van de verkiezing van de leden van het kiescollege en de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer door de kiescollegeleden dient de Kieswet op enkele onderdelen te worden gewijzigd. Als onderdeel van deze wijziging wordt aan de afdelingen II, III en IV een hoofdstuk toegevoegd waarin de specifieke bepalingen voor het kiescollege worden opgenomen. In dit wetsvoorstel wordt uitgegaan van de Kieswet zoals die luidt na inwerkingtreding van het wetsvoorstel tot wijziging van de Kieswet in verband met de aanpassing van de procedure voor de vaststelling van verkiezingsuitslagen alsmede regeling van enkele andere onderwerpen in die wet, de Waterschapswet, de Mediawet 2008 en de Mediawet BES (Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen) (35489). De Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen wijzigt

de Kieswet zeer ingrijpend. Vanwege dit grote aantal wijzigingen is ervoor gekozen de samenloop niet per artikel te regelen en toe te lichten, maar expliciet aan te geven dat wordt uitgegaan van de Kieswet zoals die komt te luiden na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel.

Onderdeel A (artikel Pa 1)

Dit artikel regelt dat, voor zover niet anders bepaald, de bepalingen met betrekking tot de verkiezing van de leden van provinciale staten van provincies die uit één kieskring bestaan, van overeenkomstige toepassing zijn op de verkiezing van het kiescollege. Op verschillende onderdelen wordt van deze bepalingen afgeweken, gelet op onder meer de aangepaste procedures en andere wijze van stemmen aangezien de kiezers in het buitenland wonen. Alle bepalingen waarin wordt afgeweken van afdeling II staan in dit hoofdstuk.

Aangesloten wordt bij de bepalingen voor provincies die één kieskring vormen, zodat van enkele bepalingen die betrekking hebben op provincies die uit meerdere kieskringen bestaan, en die niet van toepassing dienen te zijn op het kiescollege, niet expliciet hoeft te worden afgeweken.

Onderdeel A (artikel Pa 2)

In dit artikel worden de criteria voor het actieve kiesrecht voor het kiescollege beschreven. Deze criteria zijn neergelegd in artikel 55, tweede lid, van de Grondwet. De criteria voor actief en passief kiesrecht voor het kiescollege zijn gelijk aan elkaar.

Onderdeel A (artikel Pa 3)

Dit artikel maakt mogelijk dat kiesgerechtigden voor de verkiezing van de leden van het kiescollege zich kunnen laten registreren in de permanente registratie voor kiezers buiten Nederland voor de kiescollegeverkiezing. Hiertoe wordt geregeld dat kiesgerechtigden voor de kiescollegeverkiezing op grond van artikel Pa 2 ook kunnen worden opgenomen in het register bedoeld in artikel D 2.

Onderdeel A (artikel Pa 4)

In de Kieswet is het verkiezingsproces voor onder andere de kandidaatstelling en de uitslagvaststelling gekoppeld aan kieskringen. De kieskringen zijn geografisch afgebakend. Om de relevante bepaling uit afdeling II te kunnen toepassen op de verkiezing van de leden van het kiescollege dient er een kieskring te zijn die het (geografische) gebied beslaat waar de kiesgerechtigden voor deze verkiezing wonen. Dit komt in de praktijk neer op het buitenland: de hele wereld minus Nederland (Europees en Caribisch). Dit artikel definieert deze kieskring en geeft deze de naam 'kieskring buitenland'.

Onderdeel A (artikel Pa 5)

De verkiezing van de leden van het kiescollege geschiedt per brief. Het uitbrengen van een stem in het stemlokaal is niet mogelijk. Er hoeven daarom geen reguliere stembureaus, en in het verlengde daarvan geen gemeentelijk stembureaus (die de controle uitvoeren op de stemopneming van de stembureaus) te worden ingesteld voor de kiescollegeverkiezing. Het eerste lid regelt dit.

Wel stelt de gemeente Den Haag een briefstembureau in. Artikel E 5, eerste lid, bepaalt dat de gemeente Den Haag voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer een briefstembureau instelt. Onderhavig artikel regelt dat de gemeente Den Haag ook voor de kiescollegeverkiezing een briefstembureau instelt. Er worden geen briefstembureaus ingesteld in Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Voor de kiescollegeverkiezing wordt geen nationaal briefstembureau ingesteld. Dit is niet nodig omdat inwoners van Den Haag geen stem uitbrengen bij deze verkiezing en er dus geen samenloop is (en evenmin voorkomen hoeft te worden) tussen de stemmen uitgebracht door Nederlanders in het buitenland en stemmen uitgebracht door kiezers in Nederland in kieskring Den Haag.

Het derde lid regelt dat het bepaalde met betrekking tot het briefstembureau in artikel E 5, vierde en vijfde lid, van overeenkomstige toepassing is op het briefstembureau voor de kiescollegeverkiezing. Dit betreft de bepalingen dat het briefstembureau bestaat uit een door burgemeester en wethouders vast te stellen aantal leden van wie er één voorzitter is en ten minste één plaatsvervangend voorzitter (artikel E 5, vierde lid) en het bepaalde in artikel E 4,

tweede tot en met vierde lid (E 5, vijfde lid) met betrekking tot de criteria voor lidmaatschap van een stembureau, het einde van het lidmaatschap en een grondslag om nadere regels te stellen voor de training van stembureauleden.

Onderdeel A (artikel Pa 6)

Dit artikel regelt dat het centraal stembureau voor de provinciale statenverkiezingen van Zuid-Holland ook als zodanig fungeert voor de kiescollegeverkiezing. Dit betreft een praktische keuze aangezien de provinciale statenverkiezing plaatsvindt op dezelfde dag als de kiescollegeverkiezing. Op deze dag is het centraal stembureau voor de verkiezing van de leden van provinciale staten van Zuid-Holland dus al ingesteld.

Onderdeel A (artikel Pa 7)

Op grond van artikel Pa 1 is het bepaald voor het registreren van een aanduiding van een politieke partij voor de provinciale statenverkiezing van overeenkomstige toepassing op de kiescollegeverkiezing. Hieruit volgt eveneens dat logo's die al zijn geregistreerd voor de Tweede Kamerverkiezing doorwerken naar de kiescollegeverkiezing.

Dit artikel regelt dat de openbare kennisgeving van een besluit of handeling van het centraal stembureau, geschiedt door middel van een mededeling in het Staatscourant. Het gaat om het besluit op het verzoek tot registratie van de aanduiding van een politieke groepering voor de verkiezing van het kiescollege en het schrappen van een aanduiding uit het register.

Onderdeel A (artikel Pa 8)

In artikel H 3, eerste lid, en artikel I 5, aanhef en onderdeel e, geldt het uitgangspunt dat een kandidatenlijst bij het centraal stembureau kan worden ingeleverd door een kiezer die bevoegd is tot deelneming aan de desbetreffende verkiezing. Voor de verkiezing van de leden van het kiescollege leidt dit tot een onpraktische situatie, aangezien alle kiesgerechtigden in het buitenland wonen en een kiezer dus niet gemakkelijk in de gelegenheid is om de lijst persoonlijk bij het centraal stembureau in Nederland in te leveren. Dit artikel maakt daarom mogelijk dat een kandidatenlijst voor de kiescollegeverkiezing ook kan worden ingeleverd door een kiezer die kiesgerechtigd is voor de verkiezing van de leden van provinciale staten. De criteria hiervoor zijn ingezetene zijn van een provincie, het hebben van de Nederlandse nationaliteit en achttien jaar of ouder zijn. Personen die aan deze eisen voldoen, zijn dus eveneens bevoegd om een kandidatenlijst in te leveren voor het kiescollege. De bevoegdheid wordt bij deze groep kiezers neergelegd omdat zij, net als de kiesgerechtigden voor de kiescollegeverkiezing, indirect invloed hebben op de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer.

Onderdeel A (artikel Pa 9)

Het aantal ondersteuningsverklaringen dat bij een kandidatenlijst voor de kiescollegeverkiezing dient te worden overgelegd is tien. Dit is gelijk aan het aantal verklaringen dat wordt overgelegd bij de verkiezing van de leden van de kiescolleges in de openbare lichamen. Aangezien dit aantal bij provinciale statenverkiezingen is vastgesteld op 30 ondersteuningsverklaringen – en deze bepalingen van overeenkomstige toepassing zijn verklaard – regelt dit artikel dat een afwijkend aantal geldt.

Onderdeel A (artikel Pa 10)

Dit artikel regelt de mogelijkheid om langs digitale weg een ondersteuningsverklaring af te leggen voor de verkiezing van de leden van het kiescollege. Deze voorziening wordt getroffen omdat het onredelijk wordt geacht om van de geregistreerde kiesgerechtigden voor de kiescollegeverkiezing te verwachten dat zij naar Nederland afreizen om een verklaring in persoon af te leggen. De verklaring van ondersteuning kan worden afgelegd bij de gemeente Den Haag. De gemeente Den Haag is geautoriseerd tot bijhouden van het permanente register voor de registratie van kiezers in het buitenland voor de verkiezing van de leden van het kiescollege en kan dus controleren of een persoon in dit register voorkomt. De handelingen worden aan de kant van de gemeente uitgevoerd door de burgemeester of een door hem daartoe aangewezen ambtenaar. Naar verwachting zal de burgemeester hiervoor in de praktijk steeds een ambtenaar aanwijzen.

Het eerste lid regelt dat de kiezer en de burgemeester of ambtenaar samenkomen in een digitale omgeving en dat de kiezer zijn verklaring van ondersteuning kan afleggen in die omgeving. De burgemeester of ambtenaar heeft het formulier voor de verklaring voor zich. De kiezer geeft aan voor welke lijst hij een verklaring van ondersteuning wil afleggen. Daarnaast maakt hij kenbaar dat de burgemeester of ambtenaar de verklaring namens hem mag invullen. De burgemeester of ambtenaar ondertekent de verklaring vervolgens om kenbaar te maken dat de wijze waarop hij de verklaring heeft ingevuld overeenstemt met de wilsuitdrukking van de kiezer. Het plaatsen van de handtekening geldt eveneens als verklaring van de burgemeester of ambtenaar dat er sprake is geweest van een wilsuitdrukking door de kiezer.

Overeenkomstig artikel H 4, vierde lid, dient te kiezer zich te identificeren. Dit doet hij door zijn identiteitsdocument in de digitale omgeving te tonen. Dit wordt geregeld in het tweede lid.

Het derde lid bepaalt dat de burgemeester of ambtenaar de registratie voor kiesgerechtigdheid controleert. Dit doet hij in het permanente register voor kiezers buiten Nederland. Indien de kiezer in dit register staat opgenomen, tekent de burgemeester dit aan op de verklaring.

Het vierde lid stelt de criteria waaraan moet worden voldaan om de ondersteuningsverklaring te kunnen afleggen in de digitale omgeving. Ten eerste moeten de kiezer en de burgemeester of ambtenaar elkaar kunnen zien en verstaan. Daarnaast moet het ondertekenen van de ondersteuningsverklaring goed zichtbaar zijn voor de kiezer.

Het vijfde lid regelt de verdere procedure na het afleggen van de verklaring. Direct nadat de ondersteuningsverklaring is afgelegd, scant de burgemeester of ambtenaar de verklaring in en stuurt deze langs digitale weg aan de kiezer toe. De formulering 'langs digitale weg' brengt tot uitdrukking dat er geen vaste route wordt voorgeschreven om de scan te verzenden. Mogelijkheden zijn het verzenden van het document via een e-mail of het versturen van het document via de digitale omgeving. De kiezer controleert vervolgens of de verklaring op de juiste wijze is ingevuld en ondertekend, en bevestigt of dit het geval is. Tot dat moment blijven de kiezer en de burgemeester of ambtenaar aanwezig in de digitale omgeving. Indien de kiezer meent dat de verklaring onjuist is ingevuld, kan hij verzoeken om een nieuwe verklaring af te leggen. Deze nieuwe verklaring treedt in de plaats van de eerste verklaring. Dit levert dus geen strijd op met artikel H 4, vijfde lid: een kiezer mag niet meer dan één verklaring van ondersteuning ondertekenen.

De kiezer kan de scan die hij heeft ontvangen doorsturen aan de politieke groepering waarvoor hij de ondersteuningsverklaring heeft afgelegd. Daar kan de verklaring worden geprint om samen met de kandidatenlijst in te leveren. De mogelijkheid om een kopie van een ondersteuningsverklaring in te leveren, is reeds mogelijk binnen de kaders van de Kieswet en behoeft derhalve niet expliciet te worden geregeld.

Onderdeel A (artikel Pa 11)

Eén van de criteria voor passief kiesrecht voor het kiescollege is dat een persoon geen ingezetene is. Iemand die in Nederland woont gedurende de eerstvolgende zittingsperiode van het kiescollege kan zich dus niet kandidaat stellen. Wanneer een persoon echter bereid is om naar het buitenland te verhuizen als hij wordt benoemd of als hij dit al van plan was, kan hij zich wel kandidaat stellen. Bij het inleveren van de kandidatenlijst moet in dat geval een verklaring van de kandidaat worden gevoegd dat hij voornemens of bereid is om naar het buitenland te verhuizen.

Onderdeel A (artikel Pa 12)

In artikel H 10, eerste lid, is geregeld dat een kandidaat die buiten Europees Nederland woont in zijn verklaring van instemming een gemachtigde in Europees Nederland aanwijst om namens hem, indien hij wordt benoemd, de handelingen met betrekking tot het accepteren van zijn benoeming voor hem te verrichten. Aangezien alle kandidaten voor het kiescollege buiten Europees Nederland wonen, wordt het niet wenselijk geacht dat dit de enige manier is voor een kandidaat om zijn benoeming te accepteren, aangezien in de praktijk geen enkele kandidaat dit zelf zou kunnen doen. Om die reden bepaalt het eerste lid dat het de keuze van een kandidaat zelf is of hij een gemachtigde wil aanwijzen of niet. Een kandidaat die geen gemachtigde aanwijst wordt - indien benoemd - langs elektronische weg van zijn benoeming op de hoogte gesteld. De kennisgeving zal aan hem worden gestuurd via een berichtenservice waarop hij kan inloggen met een DigiD. De

procedure hieromtrent wordt verder uitgewerkt in artikel Xa 2. Indien een kandidaat geen gemachtigde aanwijst, tekent hij op de verklaring van instemming aan dat hij ermee instemt dat de kennisgeving van zijn (eventuele) benoeming aan hem wordt verstuurd via een online berichtenservice (waarop hij kan inloggen met zijn DigiD).

Onderdeel A (artikel Pa 13)

De waarborgsom voor het inleveren van een kandidatenlijst voor de verkiezing van de leden van het kiescollege bedraagt 225 euro. Dit bedrag wordt betaald aan de gemeente Den Haag.

Onderdeel A (artikel Pa 14)

Het centraal stembureau voor de verkiezing van de leden van provinciale staten van Zuid-Holland fungeert eveneens als centraal stembureau voor de verkiezing van de leden van het kiescollege (zie artikel Pa 6). Voor de zittingen van het centraal stembureau in het kader van de kandidaatstelling, bedoeld in de artikelen I 1, eerste lid, en I 4, schrijft de Kieswet een tijdstip voor. Aangezien de zittingen voor beide verkiezingen niet tegelijkertijd kunnen worden gehouden, schrijft dit artikel voor dat het centraal stembureau na afloop van de zittingen voor de provinciale statenverkiezing overgaat tot de zittingen voor de kiescollegeverkiezing. Om te zorgen dat eenieder die de zitting wil volgen op de hoogte is van het tijdstip, wordt dit tijdig bekendgemaakt op een digitaal toegankelijke plaats. Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld over de bekendmaking van de digitale locatie van de zittingen en het precieze tijdstip waarop de zittingen zullen starten.

Het tweede lid regelt dat de processen-verbaal, in aanvulling op fysieke terinzagelegging, digitaal openbaar worden gemaakt.

Onderdeel A (artikel Pa 15)

De leden van het centraal stembureau bevinden zich gedurende de zitting waarin wordt beslist over de geldigheid van de kandidatenlijsten voor de kiescollegeverkiezing, bij elkaar op één locatie. Op deze locatie kan ook publiek aanwezig zijn. Het eerste lid van dit artikel regelt in aanvulling daarop dat de zitting van het centraal stembureau (i) digitaal kan worden bijgewoond en (ii) digitaal te bekijken is. De reden hiervoor is dat alle kandidaten en kiezers voor deze verkiezing in het buitenland wonen. Een geïnteresseerde die de zitting digitaal bijwoont, wordt gezien als zijnde aanwezig bij de zitting. Hieruit volgt dat het bepaalde in artikel I 18, tweede lid, - dat bij de zitting aanwezige kiezers mondeling bezwaar kunnen inbrengen - ook voor hen geldt.

Het tweede lid stelt de criteria waar de zitting aan moet voldoen om doorgang te kunnen vinden.

Onderdeel A (artikel Pa 16)

Een persoon die zich kandidaat wil stellen voor de kiescollegeverkiezing dient (naast de andere criteria die gelden voor het passieve kiesrecht) ofwel in het buitenland te wonen ofwel een verklaring over te leggen dat hij voornemens dan wel bereid is naar het buitenland te verhuizen (zie artikel Pa 11). Dit artikel strekt ertoe dat het centraal stembureau dit controleert bij het onderzoek van de kandidatenlijsten.

Onderdeel A (artikel Pa 17)

Op grond van artikel I 3 worden de kandidatenlijsten en eventueel ondersteuningsverklaringen ter inzage gelegd bij het centraal stembureau. Aangezien de kandidaten en kiezers voor de kiescollegeverkiezing buiten Nederland wonen, en juist voor hen de inzage relevant is, regelt dit artikel dat de stukken ook digitaal toegankelijk worden gemaakt.

Onderdeel A (artikel Pa 18)

De bepalingen die zien op de verkiezing van provinciale staten voor provincies met één kieskring zijn van overeenkomstige toepassing verklaard op de verkiezing van de leden van het kiescollege. Publicatie van de onherroepelijk geldig verklaarde kandidatenlijsten voor de provinciale statenverkiezing worden geplaatst in het provinciaal blad. Het is niet wenselijk om de kandidatenlijsten voor de kiescollegeverkiezing in het provinciaal blad te publiceren. Het kiescollege heeft geen eigen blad. Dit artikel regelt daarom dat de kandidatenlijsten voor de kiescollegeverkiezing in de Staatscourant worden gepubliceerd. De publicatie geschiedt

overeenkomstig de publicatie van de kandidatenlijsten voor de Tweede Kamerverkiezing in de Staatscourant (op grond van artikel I 17, tweede lid, onderdeel a), met uitzondering van het bepaalde ten aanzien van de kieskringen, aangezien er bij de kiescollegeverkiezing enkel sprake is van één kieskring.

Onderdeel A (artikel Pa 19)

De verkiezing van de leden van het kiescollege vindt plaats per brief. Het is dus niet mogelijk om een stem uit te brengen op de 'gewone manier', namelijk in een stemlokaal. Het eerste lid brengt dit tot uitdrukking. Aangezien er geen gewone stembureaus worden ingesteld (artikel Pa 5, eerste lid) zullen meerdere bepalingen uit hoofdstuk J - die zien op deze wijze van stemmen - in de praktijk buiten toepassing blijven bij de kiescollegeverkiezing.

Onderdeel A (artikel Pa 20)

Bij de verkiezing van de leden van het kiescollege is het niet mogelijk om te stemmen bij volmacht of met een kiezerspas. Deze hoofdstukken blijven daarom buiten toepassing.

Onderdeel A (artikel Pa 21)

De stemming van de leden van het kiescollege geschiedt per brief. Dit artikel regelt dat een briefstembewijs wordt verstrekt aan kiesgerechtigden die geregistreerd staan als kiezer voor de verkiezing van het kiescollege in het permanente register voor kiezers buiten Nederland. Voor de verkiezing stelt de gemeente Den Haag een briefstembureau in (zie artikel Pa 5, tweede lid).

Onderdeel A (artikel Pa 22)

Dit artikel regelt dat de burgemeester van Den Haag de processen-verbaal niet overbrengt naar het gemeentelijk stembureau, maar rechtstreeks naar het centraal stembureau. De reden hiervoor is dat er geen gemeentelijke stembureaus en geen nationaal briefstembureau worden ingesteld voor de kiescollegeverkiezing (zie artikel Pa 5 en artikel E 8, eerste lid).

Onderdeel A (artikel Pa 23)

Voor de verkiezing van de leden van het kiescollege wordt er geen gemeentelijk stembureau ingericht. De stemmen gaan vanuit het briefstembureau naar de burgemeester en vervolgens rechtstreeks naar het centraal stembureau. In artikel P 1 wordt ervan uitgegaan dat het centraal stembureau de processen-verbaal ontvangt van de gemeentelijk stembureaus. Dit lid regelt dat het centraal stembureau de processen-verbaal van het briefstembureau ontvangt van de burgemeester. Het centraal stembureau vervolgt zijn handelingen conform het bepaalde in artikel P 1f.

Onderdeel A (artikel Pa 24)

Het centraal stembureau voor de verkiezing van de leden van provinciale staten van Zuid-Holland fungeert eveneens als centraal stembureau voor de verkiezing van de leden van het kiescollege (zie artikel Pa 6). Voor de zitting van het centraal stembureau in het kader van de uitslagvaststelling, bedoeld in de artikel P 20, tweede lid, schrijft de Kieswet voor dat deze zo spoedig mogelijk plaatsvindt (artikel P 20, eerste lid). Aangezien de zitting voor beide verkiezingen niet tegelijkertijd kan worden gehouden, schrijft dit artikel voor dat het centraal stembureau na afloop van de zitting voor de provinciale statenverkiezing overgaat tot de zitting voor de kiescollegeverkiezing. Hieruit volgt dat de zitting voor provinciale staten van Zuid-Holland als eerste plaatsvindt en daarna de zitting voor het kiescollege. Om te zorgen dat eenieder die de zitting wil volgen op de hoogte is van het tijdstip, wordt dit tijdig bekendgemaakt op een digitaal toegankelijke plaats. Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld over de bekendmaking van de digitale locatie van de zitting en het precieze tijdstip waarop de zitting zal starten.

Onderdeel A (Artikel Pa 25)

De leden van het centraal stembureau bevinden zich gedurende de zitting waarin wordt beslist over de uitslagvaststelling van de kiescollegeverkiezing bij elkaar op één locatie. Op deze locatie kan ook publiek aanwezig zijn. Het eerste lid van dit artikel regelt in aanvulling daarop dat de zitting van het centraal stembureau (i) digitaal kan worden bijgewoond in een digitale omgeving

en (ii) digitaal te bekijken is via een live-verbinding. De reden hiervoor is dat alle kandidaten en kiezers voor deze verkiezing in het buitenland wonen. Een geïnteresseerde die de zitting digitaal bijwoont, wordt gezien als zijnde aanwezig bij de zitting. Hieruit volgt dat het bepaalde in artikel I 18, tweede lid, - dat bij de zitting aanwezige kiezers mondeling bezwaar kunnen inbrengen - ook voor hen geldt.

Het tweede lid stelt de criteria waar de zitting aan moet voldoen om doorgang te kunnen vinden.

Onderdeel B (artikel Ua 1)

Het eerste lid regelt dat de kiescollegeleden - evenals de leden van provinciale staten en de leden van de kiescolleges in de openbare lichamen - deelnemen aan de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer.

Het tweede lid bepaalt dat de vergadering waarin de kiescollegeleden stemmen voor de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer plaatsvindt in Europees Nederland.

In de Kieswet is het verkiezingsproces voor onder andere de kandidaatstelling en de uitslagvaststelling bij de Eerste Kamer gekoppeld aan de provincies en openbare lichamen. Hoewel dit in naam geen kieskringen zijn, werkt het in de praktijk hetzelfde als bij de kieskringen waarin Nederland is ingedeeld bij de andere verkiezingen. Aangezien provincies en openbare lichamen geografisch zijn afgebakend, dient er, om de relevante bepaling uit afdeling III te kunnen toepassen op de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer door het kiescollege, een kieskring te zijn die het (geografische) gebied beslaat waar de kiesgerechtigden (kiescollegeleden die buiten Nederland wonen) voor deze verkiezing wonen. Dit komt in de praktijk neer op het buitenland: de hele wereld minus Nederland. Dit artikel definieert deze kieskring en geeft deze de naam 'kieskring buitenland'.

Onderdeel B (artikel Ua 2)

Dit artikel regelt dat, voor zover niet anders bepaald, de bepalingen met betrekking tot de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer door provinciale staten van overeenkomstige toepassing zijn op de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer door het kiescollege. Op enkele onderdelen wordt van deze bepalingen afgeweken. Alle bepalingen waarin wordt afgeweken van afdeling III staan in dit hoofdstuk. Voor de overeenkomstige toepassing geldt dat de begrippen in enkele bepalingen anders dienen te worden gelezen (in het licht van de voor het kiescollege relevante begrippen). Dit betreft onder meer onderdeel a, waarin is bepaald dat waar in afdeling III wordt gesproken van 'provincie' of 'provincies' er 'kieskring buitenland' wordt gelezen. Dit maakt bijvoorbeeld mogelijk dat op grond van de bepalingen in hoofdstuk R een kandidatenlijst voor de Eerste Kamerverkiezing kan worden ingeleverd voor kieskring buitenland en dat bij de nummering van de kandidatenlijsten in hoofdstuk S ook de kieskring buitenland meetelt als aantal in de som van het aantal provincies (en openbare lichamen) waarvoor de lijst geldt.

Onderdeel B (artikel Ua 3)

Indien een kiescollegelid verhinderd is om deel te nemen aan de stemming (in Europees Nederland) kan hij op grond van het eerste lid aan de voorzitter mededelen dat hij bij volmacht wenst te stemmen. Deze regeling is in principe gelijk aan de regeling in artikel T 4, tweede lid, met dat verschil dat de mededeling aan de voorzitter langs digitale weg kan worden gedaan.

Het tweede lid bevat de grondslag om voor de mededeling een model vast te stellen bij ministeriële regeling. Tevens kunnen bij algemene maatregel van bestuur nadere regels worden gesteld over het doen van de mededeling langs digitale weg.

Onderdeel B (artikel Ua 4)

Het eerste lid beschrijft de formule die is vastgesteld om de stemwaarde van een lid van het kiescollege te berekenen. Zie voor een nadere toelichting op de totstandkoming van deze formule paragraaf 4.3 van het algemeen deel van deze toelichting.

Het aantal geregistreerde kiesgerechtigden voor de kiescollegeverkiezing volgt uit het permanente register dat de gemeente Den Haag beheert en waarin kiezers buiten Nederland zich kunnen laten opnemen. Er wordt gerekend met het aantal personen dat in het register staat op de dag vijf

weken voor de dag van stemming voor de leden van het kiescollege in het jaar dat de Eerste Kamerverkiezing plaatsvindt (tweede lid). Burgemeester en wethouders van Den Haag geven het aantal geregistreerde kiesgerechtigden per de dag vijf weken voor de dag van stemming door aan het centraal stembureau uiterlijk op de dag van de kandidaatstelling van de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer (vijfde lid).

Gerekend wordt met het inwonertal dat volgt uit de gegevens die het Centraal Bureau voor de Statistiek openbaar maakt (derde lid). Indien ingeval van ontbinding het inwonertal drie weken voor de dag van de kandidaatstelling nog niet openbaar is gemaakt, geldt als inwonertal het inwonertal per de eerste dag van de vierde maand voorafgaand aan de verkiezing gepubliceerd (zesde lid). Dit inwonertal wordt dan gebruikt voor de berekening in het eerste lid.

Wat betreft de kiesgerechtigden bij de voorgaande verkiezingen van de leden van provinciale staten en de kiescolleges voor de Eerste Kamer in Bonaire, Sint Eustatius en Saba wordt gerekend met het aantal kiesgerechtigden bij de voorgaande verkiezing (vierde lid). Deze verkiezingen vinden plaats enkele maanden voorafgaand aan de Eerste Kamerverkiezing.

Op basis van de informatie uit de voorgaande leden berekent het centraal stembureau de stemwaarde. Uiterlijk de dag voor de dag van de stemming wordt de stemwaarde gepubliceerd in de Staatscourant.

Onderdeel C (artikel Xa 1)

Dit artikel regelt dat, voor zover niet anders bepaald, de bepalingen betreffende het begin van en de veranderingen in het lidmaatschap, de beëindiging van het lidmaatschap en tijdelijke vervanging als lid van provinciale staten van overeenkomstige toepassing zijn op het kiescollege. Op enkele onderdelen wordt er van deze bepalingen afgeweken. Alle bepalingen waarin wordt afgeweken van afdeling IV staan in dit hoofdstuk. Voor de overeenkomstige toepassing geldt dat waar 'provinciale staten' of 'staten' staat, 'het kiescollege' wordt gelezen.

Onderdeel C (artikel Xa 2)

Het eerste lid bepaalt dat wanneer een kandidaat voor het kiescollege die als lid wordt benoemd geen gemachtigde heeft aangewezen, de benoemde de kennisgeving van zijn benoeming ontvangt via een berichtenservice waarop hij met een DigiD kan inloggen (zie ook artikel Pa 12, tweede lid). Aangezien het centraal stembureau niet rechtstreeks is aangesloten op een dergelijke berichtenservice zal dit geschieden via de (al bestaande) voorzieningen hiervoor van de gemeente Den Haag. Met het versturen van de kennisgeving via de berichtenservice wordt zeker gesteld - op gelijke wijze als in artikel V 1, eerste lid, geregeld voor de overige verkiezingen, namelijk tegen gedagtekend ontvangstbewijs of aangetekend verzonden - dat de brief bij de benoemde wordt afgeleverd. Aangezien de benoemde geacht wordt de benoeming niet aan te nemen wanneer hij niet reageert, is het van belang dat buiten twijfel kan worden gesteld dat de kennisgeving aankomt.

Indien de benoemde de kennisgeving via de digitale berichtenservice heeft ontvangen, stuurt hij - indien hij reageert - zijn reactie (eventueel inclusief de documenten die hij moet overleggen) via een e-mail aan het kiescollege dan wel het centraal stembureau. Evenals in de regeling voor de andere verkiezingen worden aan de vorm waarin de benoemde reageert op zijn benoeming geen vaste eisen gesteld, behalve dat dit per e-mail dient te gebeuren gelet op de termijn van tien dagen (waarbinnen niet kan worden verzekerd dat fysieke post uit het buitenland Nederland tijdig bereikt). Bij algemene maatregel van bestuur en ministeriële regeling worden deze procedures nader ingevuld.

Onderdeel C (artikel Xa 3)

Op grond van artikel V 3, tweede lid, dient de gemachtigde van een benoemde die buiten Nederland woonachtig is een uittreksel uit het geboorteregister en een verklaring van Nederlanderschap over te leggen. Dit is niet geregeld voor de situatie dat een in het buitenland woonachtige benoemde geen gemachtigde heeft, zoals bedoeld in artikel Pa 12, eerste lid. In dit artikel wordt geregeld dat deze benoemde het uittreksel en de verklaring zelf dient over te leggen.

Onderdeel C (artikel Xa 4)

In artikel V 6, eerste lid, is geregeld wie ervan op de hoogte moet worden gesteld wanneer een vertegenwoordigend orgaan besluit tot niet-toelating van één of meer leden wegens de ongeldigheid van de stemming in een of meer (brief)stembureaus of provincies. Bij de provinciale statenverkiezingen is dit gedeputeerde staten van de desbetreffende provincie (artikel V 6, eerste lid, onderdeel b). In dit artikel wordt geregeld dat voor de overeenkomstige toepassing van deze bepaling op de kiescollegeverkiezing niet gedeputeerde staten in kennis wordt gesteld maar Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Onderdeel C (artikel Xa 5)

Dit artikel regelt dat elke benoeming van een kiescollegelid op grond van hoofdstuk W - de opvolging bij een opengevallen plaats in een vertegenwoordigend orgaan – bekend wordt gemaakt in de Staatscourant.

Titel IV. Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 32

Artikel 12 bepaalt dat de kiescollegeleden zelf hun gedragscode vaststellen. Wanneer de eerste leden van het kiescollege zijn verkozen, is er dus nog geen gedragscode. Deze overgangsbepaling regelt dat deze leden de gedragscode moeten hebben vastgesteld uiterlijk in de kalendermaand voorafgaand aan de eerstvolgende Eerste Kamerverkiezing.

Artikel 33

Dit artikel regelt dat kiezers buiten Nederland die zijn opgenomen in de permanente registratie voor de verkiezingen van de Tweede Kamer- en/of de Europees Parlementsverkiezingen eenmalig een uitnodiging krijgen om zich te laten registreren voor de verkiezing van het kiescollege.

Artikel 34

In de regel worden nieuwe leden van het kiescollege toegelaten door de zittende leden van het kiescollege. Aangezien er bij de toelating van de leden van het eerste kiescollege nog geen zittende leden zijn, regelt dit artikel dat de benoemde leden het geloofsbrievenonderzoek de eerste keer zelf verrichten.

De minister voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,